

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte

Pirmskolas izglītības skolotājs

JELENA MILKA

**ROTAĻNODARBĪBU ORGANIZĒŠANAS ĪPATNĪBAS
PIRMSSKOLAS JAUKTA VECUMA POSMU GRUPĀ**

Kvalifikācijas darbs

Darba vadītājs

Doc.v.i.

Akadēmiskais

amats

Dr.psych.

Zinātniskais/

akadēmiskais grāds

Valentīna Romenkova

Vārds, uzvārds

Paraksts

RĪGA 2022

Anotācija

Kvalifikācijas darbs izstrādāts par tematu „Rotaļnodarbību organizēšanas īpatnības pirmsskolas jaukta vecuma posmu grupā”. Mūsdienās aktuāls ir darbs jaukta vecuma bērnu grupā vairāku iemeslu dēļ: jaukta vecuma grupas var tikt istenota pirmsskolas izglītības jauna darba pieeja; dažāda vecuma grupas veidojas, ņemot vērā bērnu pieņemšanas izglītības iestādē pamatprincipus rindas kārtībā, neņemot vērā dzimšanas gadu, kā rezultātā vienā grupā nonāk dažādu vecuma bērni, savukārt lauku apvidos, kur ir neliels bērns skaits, šāda prakse pastāv jau sen. Tomēr metodisko materiālu, kas atklāj, kā pareizi organizēt pedagoģisko procesu šādā grupā, ir nepietiekami, kas pamato pētījuma aktualitāti.

Pētījuma mērķis ir noteikt rotaļnodarbību organizācijas īpatnības mācot dažāda vecuma bērnus jauktā grupā pirmsskolas izglītības iestādē.

Pētījums sastāv no divām daļām – teorētiskās un empīriskās. Teorētiskajā daļā pētītas rotaļnodarbības organizācijas īpatnības, skolotāja darba formas un lomas pedagoģiskajā procesā. Plaši pētīts jautājums par jaukta vecuma grupām pirmsskolā, balstoties uz tādu autoru atziņām kā R.Purmale, M.Montesori, R.Kaņepēja, Ļ. Vigotskis. Tāpat izskatīts individuālās pieejas svarīgums, noteiktas pedagoga darba īpatnības jaukta vecuma grupās.

Empīriskajā daļā veikts pētījums par dažādu rotaļnodarbības organizāciju. Pētījumā iesaistīti 16 bērni. Četru rotaļnodarbību piemērā aplūkoti bērnu dalīšanas apakšgrupās piemēri, veidi, kā bērni tiek iepazīstināti ar nodarbības mērķi, bērnu motivēšanas paņēmieni, kā arī izmantotie pedagoģiskie paņēmieni. Izstrādāti kritēriji, pēc kuriem vērtēts bērnu personīgo īpašību un vajadzību līmenis.

Analizējot pētījuma gala rezultātus, tiek secināts, ka jaukta vecumu grupa ir labākā bērnu uzturēšanās izglītības iestādē organizācijas forma, tomēr dienas rita, rotaļu un organizatorisko momentu vadībā nepieciešama speciāla sagatavotība, tai skaitā katra bērna individualitātes izzināšana, izglītības procesa diferenciācija, cieša sadarbība ar vecākiem.

Darba apjoms 65 lpp., 8 tabulas, 13 attēli, izmantoti 35 literatūras un informācijas avoti, pievienoti 1 pielikumi.

Atslēgas vārdi: rotaļnodarbība, individualizācija, diferenciācija, jaukta vecuma grupa, pirmsskolas pedagoģiskais process

Annotation

The qualification work was designed on the topic „ Organisation features of games classes in a Mixed Age Group in Preschool.”. The presence in Preschool of Mixed Age Group is a topical issue of our time. There are several reasons for this: Mixed Age groups are purposefully created, according to the Preschool methodology; groups of Mixed Age are formed due to the modern principle of admitting children to preschool educational institutions - whoever is first in line goes to the Preschool to the vacant place in the group; in rural and sparsely populated areas of residence, groups of different ages have been the norm for a long time.

Therefore, now it is so necessary to properly organize the learning process in a Mixed Age Group. The purpose of the study is to study the features of the organization of gaming classes when teaching children of different ages in a mixed group in a preschool educational institution.

The study consists of two parts - theoretical and practical. In the theoretical part, questions about the features of gaming lessons are considered, and the forms and role of the teacher in organizing a gaming lesson are considered. The issue of mixed age groups in Preschools has been widely studied, based on the opinions of such authors as R. Purmale, M. Montessori, R. Kanepeya, and L. Vygotsky.

The question of the importance of an individual approach and the peculiarities of the work of teachers in different age groups of a Preschool is also considered. In the practical part, a study was conducted on various types of organization of play activities, in which 16 children took part. In the four-game lessons considered, examples of the principles of dividing children into subgroups, types of presenting the goal of the lesson to children, types of children's motivation, and various pedagogical techniques used in-game lessons are given. A brief description of the children within the framework of this study is given, and criteria for indicators of the level of personal qualities and needs of the child are given, according to which the children were evaluated.

Analyzing the final result of the study, we can say that a group of different ages is the best form of organizing the stay of children in a preschool institution. However, the organization of regime, game, and educational moments, in particular, the game lessons considered by the author of this work, requires a huge amount of special training: the study of the individual characteristics of each child, the differentiation of the educational process, the organization of the learning environment, materials, as well as close cooperation and support from parents.

Scope of work: 65 sheets, 8 tables, 13 pictures, 35 literary and informational sources and 1 application.

Keywords: Game lesson, individualization, differentiation, age group, preschool institution.

Saturs

Ievads.....	6
1. Rotaļnodarbības kā galvenais mācību veids pirmsskolā.....	8
1.1. Rotaļnodarbības jēdziens un struktūra.....	8
1.2. Skolotāja loma rotaļnodarbības organizācijai.....	15
1.3. Pedagoģiskā darbs jauktu vecumposmu grupu īpatnībā.....	17
1.4. Individuāla pieeja rotaļnodarbībā.....	20
2. Pētījums par nodarbību organizēšanas veidi jauktā vecuma grupā.....	21
2.1. Pētījuma metodoloģija.....	22
2.2. Grupas raksturojums pētījuma sākumā.....	23
2.3. Izglītības procesa organizēšanas nosacījumi jaukta vecuma posma grupā.....	30
2.4. Pētījuma gaita un rezultātu analīze.....	32
Secinājumi.....	58
Priekšlikumi.....	59
Izmantotās literatūras un avotu saraksts.....	60
Pielikumi.....	63

Ievads

Katram bērnam ir tiesības uz laimīgu dzīvi pirmsskolas bērnībā, un kvalitatīva pirmsskolas izglītība ir garantija, ka valsts un sabiedrība radīs nepieciešamos apstākļus bērna pilnvērtīgai attīstībai, viņa panākumiem pieaugušā vecumā.

Mums, pirmsskolas izglītības iestāžu skolotājiem, priekšā ir grūts uzdevums - veikt savu darbu tā, lai tas atbilstu ne tikai sabiedrības vajadzībām, bet arī nodrošinātu bērnības pirmsskolas perioda vērtības un unikalitātē saglabāšanu.

Ir zināms, ka audzināšanas un izglītības uzdevumu risināšana, bērnu pietiekama zināšanu un prasmju līmeņa veidošana, valsts standarta sasniegšana jauktā vecuma bērnudārza grupas apstākļos skolotājam rada būtiskas grūtības. Turklāt ievērojama daļa metodiskās literatūras par pirmsskolas izglītību ir paredzēta iestādēm ar vienādu bērnu grupu vecuma sastāvu. Skolotājiem aktuāli ir meklēt tādus nodarbību organizēšanas veidus, kas nodrošinātu tāda izglītības procesa norisi, kas ļaus produktīvi realizēt pedagoģiskos mērķus.

Pamats nodarbību organizēšanai dažāda vecuma grupās ir diferencētas pieejas mācībām princips. Bet diferencētas pieejas mācībām organizators ir skolotājs, kurš organizē mācību procesu, sagatavo materiālus, testē bērnus, pastāvīgi sadarbojas ar metodiķi un bērnu vecākiem. Skolotājam pastāvīgi jāpilnveidojas, jāatrod jaunas pieejas, metodes, paņēmieni, materiāli, kas ir interesanti bērniem.

Pedagoģiskā procesa organizācijai jauktā vecuma grupās ir savas īpatnības un grūtības, tas prasa no skolotāja visu vecuma grupu programmu pārzināšanu, spēju salīdzināt programmas prasības ar bērnu vecuma un individuālajām īpatnībām, spēju pareizi sadalīt uzmanību, saprast un redzēt katru bērnu un visu grupu kopumā, lai nodrošinātu bērnu spējām atbilstošu attīstību.

Šajā darbā tiks analizēti literatūras avoti par mācību diferenciaciju, par audzināšanu un mācīšanu jauktā vecuma bērnu grupā un veikts pētījums par nodarbību organizācijas ietekmi uz dažāda vecuma bērnu iekļaušanu mācību procesā jauktajā grupā pirmsskolas izglītības iestādē.

Mērķis: izpētīt rotaļnodarbību organizācijas īpatnības mācot dažāda vecuma bērnus jauktā grupā pirmsskolas izglītības iestādē.

Pētījuma objekts: rotaļnodarbību organizācijas īpatnības jauktās vecuma grupās.

Pētījuma priekšmets: rotaļnodarbība kā svarīga darba organizācijas jauktās vecuma grupās.

Pētījuma jautājums: Kādi ir labākie rotaļnodarbību organizēšanas veidi jauktā vecuma grupā, lai visi bērni piedalītos un iesaistītos aktivitātēs?

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt literatūru par rotaļnodarbības veidu pirmsskolā, un dažādu vecumu posmu īpatnībām.
2. Izzināt bērnu attīstības likumsakarības pētāmas problēmas kontekstā.
3. Veikt pētījumu par nodarbību organizācijas ietekmi uz dažāda vecuma bērnu iekļaušanu mācību procesā jauktajā grupā pirmsskolas izglītības iestādē.
4. Pētīt un praksē pārbaudīt dažādus rotaļnodarbības organizācijas veidus.
5. Apkopot pētījuma rezultātus un izdarīt secinājumus.

Pētījuma metodes:

- Teorētiskās: literatūras analīze.
- Empīriskās: bērnu novērošana, pedagoģiskā izmēģinājumdarbība, datu analīze.

Pētījuma bāze: Rīgas X pirmsskolas izglītības iestāde, 16 jaukta pirmsskolas vecuma bērni.

1. Rotaļnodarbības kā galvenais mācību veids pirmsskolā

1.1. Rotaļnodarbības jēdziens un struktūra

Mūsdienu pirmsskolas pedagoģijas sistēmas galvenais atslēgas vārds ir humānā pedagoģija. Humānā pedagoģija nav laikabiedru izdomājums. I. Beļickis savā darbā stāsta, ka Latvijas humānās pedagoģijas pamatu pamatā ir tādu lielu personību kā F. Petrarka, Žans Žaks Ruso, Johans Heinrihs Pestalocijs, Johans Frīdrihs Herbart un V.Kafke idejas, kam liela nozīme mūsdienu humānpedagoģisko ideju attīstībā (Beļickis, 1995).

Neskatoties uz tik ilgu vēsturi, mūsu valstī pirmsskolas izglītības procesa humanizācija aizsākās salīdzinoši nesen – pagājušā gadsimta 90. gados. Tieši pirmsskolas izglītības humanizācijas gaitā, lai nodrošinātu humānas pirmsskolas izglītības principu un mērķus - izvēles brīvības, slodzes trūkuma, skolas sloga nepamanāmības - īstenošanas iespēju, radās izglītības organizācijas forma – rotaļnodarbība (Boša, 1991).

R.Purmale (2017) ir ļoti labi raksturojusi izglītības formu attīstības posmus. Viņa stāsta, ka bērnam ir ļoti svarīgi saskatīt prieku darbā, un skolotājiem ir jāpalīdz bērniem to apgūt. A. Usovas (Усова, 1981) aplūkotajiem izglītības modeļiem ir viena kopīga sastāvdaļa: pirmsskolas vecuma bērnu izglītība ir jāiekļauj obligātā izglītībā.

Vēsturiski nodarbība tika veidota mācību modeļa veidā: mācīšanās ar mērķi apgūt zināšanas. Pieaugušais - vada, regulē. Bērns paļaujas pieaugušajam.

Nākamais ir komplekss tematiskais modelis: izglītības process tiek integrēts dažādās bērna aktivitātēs saskaņā ar stingri noteiktu pieaugušo noteikto tēmu, lai sniegtu zināšanas, attīstītu bērna radošumu un patstāvību. Pieaugušais ir bērna partneris. Bērns patstāvīgi apgūst uzdoto tēmu dažādās aktivitātēs.

Nākamais modelis ir priekšmeta vides modelis. Šajā modelī ir ietverts Marijas Montesori princips: "audzinātāja pirmais uzdevums ir radīt piemērotu vidi bērnu aktivitātēm". Šim modelim ir divi varianti, vienā bērna darbības notiek ar speciāliem izglītojošiem materiāliem, notiek pašmācība, bērni mācās rīkoties un kontrolēt sevi. Otrs variants ir radīt vidi, kurā bērns brīvi izvēlas darbības veidu, mācīties, būt radošam un dzīvot sev ērtā tempā. Lai ieviestu šo modeli, ir nepieciešams nodrošināt atbilstošu vidi: bērniem ir jābūt darba vietai ar pieejamiem materiāliem. Latvijā šobrīd ir spēkā šāds modelis, kura īstenošanai pirmsskolas iestādes ir aprīkotas ar interešu centriem un mācību centriem. Galvenā mācību forma ir rotaļnodarbība (Purmale, 2017).

Jēdzienu rotaļnodarbība sāka pielietot tādi pedagogi kā Z.Anspoka, I. Irbe, D. Liepiņa, A. Miesniece, R. Kaņepēja, R.Boša, I,Stangaine, D.Dzintere.

Rotaļnodarbība ir viena no svarīgākajām darba organizācijas formām pirmsskolas iestādē. Skaidrojot rotaļnodarbības definīcijas būtību, autori runā par to, ka šāda mācību organizācija, kas ļauj pirmsskolas vecuma bērniem brīvi, dabiski, atbilstoši vecumam attīstīties visās jomās: radošajā, fiziskajā, sociāli emocionālajā un izziņas jomā (Anspoka, 2011).

R. Kaņepēja rotaļnodarbības nozīmi pielīdzina spēlei ar bērnu, sakot, ka viena no mācīšanās formām ir rotaļnodarbība, kurā bērnam ir jāsaņem gandarījums no savām darbībām, kuru rezultātā bērns kļūst pārliecināts par savām spējām un ir gatavs rīkoties tālāk (Kaņepēja, 2012).

Rokasgrāmatā “Skolotāja rokasgrāmata”, kas izstrādāta pirmsskolas pedagogiem, rotācijas darbība ir noteikta kā galvenā izglītības procesa organizācijas forma, kas notiek gan ārā, gan iekštelpās, visas dienas garumā (Anspoka, Irbe, Liepiņa, Miesniece, 2020).

Mūsu pedagoģijas speciālisti I.Stangaine un I.Freiberga uzskata, ka spēle ir bērna galvenā aktivitāte un skolotājs ņem vērā bērna intereses un vajadzības un viņa mērķus, un, pamatojoties uz to, izstrādā spēļu aktivitātes un īsteno tās visas dienas garumā.

V.Romenkova skaidro rotaļnodarbības organizēšanas nozīmīgo lomu, pamatojot, ka spēle ir bērna izpausme, kuras laikā notiek bērna psihes attīstība, un stāsta, ka tā ir ne tikai paša bērna izpausme, bet ir arī viena no sociālās un pedagoģiskās formas, ar kuras palīdzību pieaugušais vada bērna dzīves organizēšanu (Romenkova, 2008).

Mazu bērnu vissvarīgākā dzīves sastāvdaļa ir rotaļas, un tā ir arī labākās bērna attīstības programmas pamatā, jo spēle un attīstība ir savstarpēji saistītas, norāda Bērncentrētas pieejas dibinātāji K.A. Hansena, R.K. Kaufmane un S.Saifers (Hansena, Kaufmane, Saifers, 2004).

Zviedru pedagogi N.,Prاملings, K.Vallerstedts un citi savā darbā, kas balstīts uz empīriskiem pētījumiem, secināja, ka pirmsskolas izglītības iestādēs ir iespējams saglabāt agrīnās bērnības unikālo un labvēlīgo raksturu, neizvairoties no bērnu mācīšanas un attīstīšanas, tikai apvienojot tradicionālo mācīšanos ar brīvu spēli (Prاملing, 2019).

Pazīstamie pedagogi piedāvā, kā bērnudārza pedagoģiskā procesa galveno nostādni ierosina izcelt rotaļnodarbību - skolotāja un bērnu kopīgas sadarbības veidu, kuru plāno un mērķtiecīgi organizē skolotājs, lai risinātu. noteiktas attīstības, izglītības un apmācības problēmas dažāda veida bērnu aktivitātēs (Gogoberidze, 2013).

Rotaļnodarbības definīciju atšifrē arī šādi avoti. Psiholoģijas vārdnīca definē rotaļnodarbību kā tādu nodarbības formu, kas notiek caur rotaļu. (Psiholoģijas vārdnīca, 1999.)

Rotaļnodarbība tiek skatīta kā tāda organizēta mācību forma, kurā mācību satura apguvei kā metodiskie paņēmieni tiek izmantotas rotaļas un spēles. (Latviešu valodas aģentūra, 2011).

Vispārējā izglītībā likumā ir noskaidrots, ka rotaļnodarbība ir vienā no forma mācību organizācijai, kurā bērns un pedagogs sadarbojas. Rotaļnodarbībai ir noteikta kārtība. Noteikumos par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām rotaļnodarbība ir definēta kā forma mācību organizācijai, kura ir galvenā (Ministru kabineta noteikumi Nr.716).

Metodiskie ieteikumi pirmsskolas skolotājam definē rotaļnodarbību, kā mācību cikls, kurš ir nepārtraukts un elastīgs.

Apkopojot zinātnieku atziņas par rotaļnodarbības jēdzienu, kvalifikācijas darba autore secina, ka rotaļnodarbības pamatā pirmsskolas vecuma bērna dzīvē - spēle. Tikai apvienojot rotaļu un mācīšanos, iespējams realizēt tādu nodarbības modeli, kas saglabās bērna izvēles brīvību, kas ļaus pirmsskolas vecuma bērniem brīvi, dabiski, atbilstoši vecumam attīstīties visās jomās: radošajā, fiziskajā, sabiedriskajā- emocionālā un kognitīvā; ļaus saskatīt prieku darbā; ļaus skolotājam ņemt vērā bērna intereses un vajadzības, viņa mērķus; ļaus saglabāt unikālo un labvēlīgo agrās bērnības dabu izglītības pirmsskolas iestādēs, neatkāpjoties no bērnu izglītošanas un attīstīšanas uzdevuma.

Kā minēts iepriekš, tā kā rotaļnodarbība ir stundas organizēšanas forma, tai ir noteikta mērķtiecīga struktūra.

Daudzos avotos gan praktizējošu pedagogu vidū, gan metodiskos norādījumos var atrast rotaļnodarbības modeļa aprakstu, kas sastāv no trim daļām.

Tabulā parādītas rotaļnodarbības struktūras interpretācijas, kas ņemtas no dažādiem avotiem. Tabulā iekļautie skaidrojumi ļauj plašāk izprast rotaļnodarbības organizēšanas principus un dažādas pieejas, nosakot piemērotākās mūsdienu mācību procesam un bērnu vajadzībām.

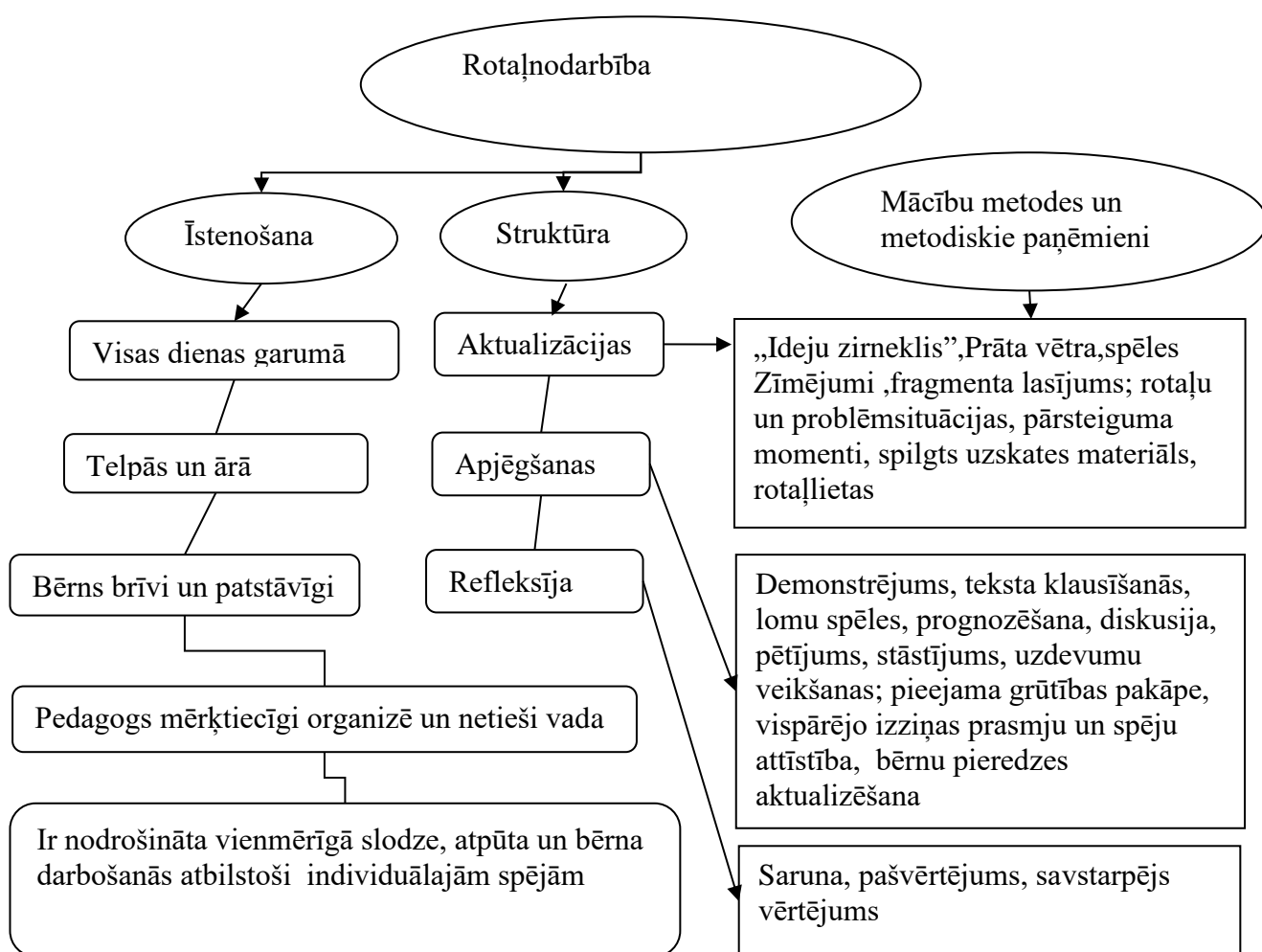
1. tabula. Rotaļnodarbības struktūra (autores veidota)

	Rokasgrāmata pirmskolas pedagogiem (Golubina, 2007)	Metodiskie Ieteikumi Pirmskolas Mācību Programmu Īstenošanai (VISC 2016)	Mācību satura un pieejas plānošana Metodiskie ieteikumi pirmskolas skolotājam (VISC Nr.8.3.1.1/16 /I/002)	A.Gorobidze, O.Solnceva. “Pirmskolas pedagogija ar audzināšanas un mācību pamatiem” (Гогоберидзе, Солнцева, 2013)	9 событий преподавания : подходы психолога Роберта Ганье Roberta Gaņjē (Gagne, 1992)
1	Ievadposmā – esošo zināšanu atjaunināšana, pētāmā pārrunāšana; Sasniedzamo rezultātu apspriešana	Ierosināšana (ievada daļa)- kopā ar bērniem noteikt mērķi, noskaidrot zināšanu līmeni; ieinteresēt bērnus un mudināt viņus būt aktīviem	Aktualizācija -piesaistīt uzmanību un izraisīt interesi; vēlamu rezultātu paziņošana; pieeja esošajām zināšanām	Intereses raisīšana - ieinteresēt bērnu par nodarbības saturu, mācību uzdevuma izvirzīšana bērniem; nodrošina tā pieņemšanu;	Piesaistīt uzmanību. Audzināmo informēšana par mācību mērķiem. Jau apgūtā materiāla atkārtošana.
2	Apjēgšanas posmā - bērns saņem jaunu informāciju; Var rasties: kopā ar citiem bērniem, patstāvīgi vai ar skolotāja palīdzību; bērns saņem atgriezenisko saiti	Apjēgšana (galvenā daļa)- patstāvīgais darbs, kura procesā bērni mācās	Apjēgšana – jaunas informācijas izpratne un apguve; pielietot jauniegūto; Atsauksmes	<i>Mācību procesa pavadīšana</i> - konsekventa jaunu mācību problēmu noteikšana un risināšana; aktīva katra bērna līdzdalība attīstībā, jaunu uzdevumu pielietošana	Jauna mācību materiāla prezentācija. Atbalsts mācībām. Mudinājums demonstrēt iegūtās prasmes. Atsauksmju sniegšana.
3	Noslēguma posmā-iegūto zināšanu novērtēšana un sistematizēšana; prasme iegūtās zināšanas izmantot citās situācijās; izglītības	Refleksija (nobeiguma daļa)- tiek nostiprinātas iegūtās zināšanas; viedokļu un domu apmaiņa.	Refleksija- apgūtā nostiprināšana; spēja vispārināt; Iegūtās zināšanas pielietot dzīvē patstāvīgi	Novērtēšana - bērnu sasniegumu vērtēšana; pašcieņas un savstarpējas novērtēšanas stimulēšana	Rezultātu izvērtēšana. Zināšanu uzlabošana un pielietošana praksē.

procesa uzlabošanas iespēju analīze		dažādās situācijās		
---	--	-----------------------	--	--

Amerikāņu izglītības psihologs Roberts Ganjē (Gagne, 1992) jau 1965. gadā aprakstīja deviņus mācīšanās līmeņus— tie ir soļi izglītības procesā, kas palīdz padarīt to efektīvu. Ja mēs salīdzinām mūsu pieņemto stundu struktūru ar šiem deviņiem notikumiem, mēs redzēsim, ka mūsu nodarbību struktūra pilnībā satur šos deviņus notikumus, no kā mēs varam secināt, ka šī struktūra ir balstīta uz kognitīvās informācijas apstrādes modeli un ir zinātniski pamatota.

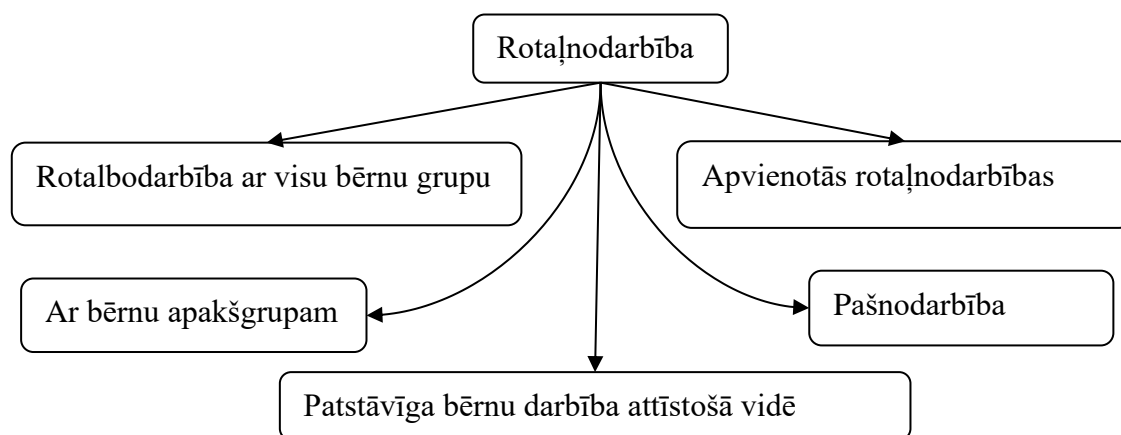
Balstoties uz analīzi, autore ir izveidojusi rotaļnodarbības struktūru (sk. 1.attēlu).

1.attēls Rotaļnodarbības īstenošana, struktūra un Mācību metodes un metodiskie paņēmieni (autores veidota)

Rotaļnodarbības organizācijas forma. Katra rotaļnodarbība ietver: tēmu, uzdevumu, nepieciešamos resursus, metodes, organizācijas formas. Liela nozīme izglītības procesa mērķu

izpildē ir rotaļnodarbības organizēšanas formai. Savā ziņojumā R.Kaņepēja aprakstīja piecas rotaļnodarbības organizēšanas formas, to var aplūkot attēlā (sk. 2. attēlu).

2.attēls Rotaļnodarbības organizācijas formas

Viens no galvenajiem izglītības procesa organizēšanas veidiem ir rotaļnodarbība ar visiem grupas bērniem jeb frontāla rotaļnodarbība. Šīs formas organizēšanai ir piemērotas tādas metodes kā dramatizācijas spēle, lomu spēle, didaktiskā, tautas spēle. Frontālajai formai ir viens liels mīnuss - bērni vairāk klausās skolotāju un paklausa viņam. Izmantojot šo formu, ir grūtāk noteikt, kurš no bērniem nav motivēts apgūt jaunas zināšanas, jo ir grūti atšķirt, vai bērns ir ieinteresēts vai vienkārši uzvedas paklausīgi.

Apvienotās rotaļnodarbības ietver vairākas jau pētītas tēmas. Šāda apmācības forma ļauj bērnam rīkoties pilnīgi neatkarīgi, pielietojot visas iegūtās zināšanas. Lai īstenotu šo formu, ir piemērota tāda metode kā bērnu radošais darbs.

Izmantojot šo metodi, var novērtēt, cik dziļi bērns ir iedziļinājies tēmā, cik viņš ir ieinteresēts, prasmju un iemaņu attīstībā. Pamatojoties uz vairāku šāda veida aktivitāšu izpēti, mēs varam secināt, uz ko bērns ir vairāk tendēts, kas viņam visvairāk patīk, kas viņam izdodas. Tas ir svarīgi gan tādēļ, lai saskatītu bērna stiprās puses, zinātu, kā viņu motivēt, gan lai nepalaistu garām problemātiskus attīstības momentus.

Rotaļnodarbības ar bērnu apakšgrupām: viens no visizplatītākajiem rotaļnodarbību veidiem. Ir vairākas iespējas, kā sadalīt bērnus apakšgrupās: pēc vecuma; pamatojoties uz attīstības līmeni; pēc apgūtajiem priekšmetiem; pamatojoties uz motivāciju. Šāda organizācijas forma, manuprāt, ir vispieņemamākā pirmsskolas iestādē. Tas ļauj bērniem justies brīvāk, komfortablāk – jo mazāks ir skolēnu skaits, jo vairāk viņi jūt, ka viņiem tiek pievērsta lielāka individuāla uzmanība, jo atklātāka var būt diskusija, bērni var būt atbrīvotāki.

Patstāvīga bērnu darbība attīstošā vidē: arī izplatīta bērnu nodarbību forma. Izmantojot šo nodarbības organizēšanas formu, bērnam ir jāatrisina uzdevums, kas sagatavots noteiktā aktivitātes vietā.

Pašvadīta mācīšanās: bērnu patstāvīgais darbs. Lai veiktu šāda veida nodarbības, ir nepieciešams, lai katram bērnam būtu individuāli sagatavotas darba lapas, uzdevumi, piktogrammas, lai izlasītu uzdevumu izpildes gaitu. Pedagoģi - sagatavo uzdevumus, palīdz nolasīt piktogrammu, atbild uz jautājumiem, ja nepieciešams - palīdz. Bērns patstāvīgi veic uzdevumu, sasniedz rezultātu, prot formulēt jautājumus, runāt par sasniegto rezultātu. Skolotājs, turot rokās konkrētu "materiālu produktu", var izdarīt secinājumu par bērna interesēm un vajadzībām.

Apkopojot, mēs varam teikt, ka katram no apmācības veidiem ir savi plusi un mīnusi. Frontālā forma ļauj sasniegt lielu skaitu bērnu un veikt tādas darbības kā piemēram, dramatisēšana. Apvienota rotaļnodarbība ļauj redzēt priekšstatu par vairāku tēmu apguvi kopumā. Rotaļnodarbības ar bērnu apakšgrupām ļauj skolotājam strādāt ar bērniem individuālāk, un bērns jūtas komfortablāk, taču nepieciešama vai nu papildu skolotāju dalība stundā, vai rūpīga sagatavošanās viena skolotāja stundai. To pašu var teikt par pārējām divām nodarbību formām: Patstāvīga bērnu darbība attīstošā vidē ļauj skolotājam sagatavot visu materiālu iepriekš, bez bērnu līdzdalības un pašas nodarbības laikā koncentrēties uz vienu grupu – piemēram, skaidrojot jaunu tematu; ar individuālu nodarbinātības formu skolotājam jānodrošina visu pārējo bērnu nodarbinātība, lai neveidotos pedagoģiskais vakuums.

Jebkuras šīs nodarbošanās formas pamats ir rotaļnodarbība. Tas nozīmē, ka jebkurā no formām ir: 1- Spēle, 2- Struktūra: ieinteresēt - izpildīt - izdarīt secinājumu. Nepieciešams norādīt, ka rotaļnodarbības struktūra tiek saglabāta visās formās, bet tas nenozīmē, ka, piemēram, strādājot grupās, ir jāiziet katra fāze atsevišķi. Piemēram, aktualizācija var būt viena visām grupām – viss atkarīgs no rotaļnodarbības tēmas un uzdevumiem. Attīstības fāze katrai grupai var būt atsevišķa, un refleksijas fāze var noritēt arī summēšanas veidā, visai bērnu grupa kopā.

Labākā izglītības procesa organizācija pirmsskolas iestādē ir visu piecu rotaļnodarbību organizēšanas formu kombinācija. Par dažādu formu kombinācijas proporcionalitāti un apjomu, kurā tiks sasniegta maksimāla individuālā pieeja bērnam un maksimāla izglītības procesa plāna īstenošana, pilnībā ir atbildīgs pedagoģis.

1.2. Skolotāja loma rotaļnodarbības organizācijai

Ir grūti izvērtēt skolotāja lomu rotaļnodarbības organizēšanā. Gandrīz katram ar pirmsskolas pedagogiju saistītajam autoram ir viedoklis par skolotāja lomu pirmsskolas vecuma bērnu mācību procesa organizēšanā. Mūsdienu autoru pieeja skolotāja lomai izglītības procesā lielākoties ir vienāda. Galveno domu skaidri formulē R. Kaņepēja: skolotājam apzināti jāstrādā tā, lai tiktu saglabāta pirmsskolas vecuma bērna individualitāte. Individuālais darbs ar bērnu un bērna attīstība ir audzinātāja primārie uzdevumi (Kaņepēja, 2012).

Liela loma rotaļnodarbības sagatavošanā tiek atvēlēta bērna novērošanai. Bērna patstāvīgās darbības gaitā skolotājs ievēro viņa izcelsmi un intereses, salīdzinot ar izvirzītajiem rezultātiem, kas jāsasniedz. Audzinātājs izmanto šo informāciju, plānojot rotaļnodarbību, lai sasniegtais rezultāts atbilstu bērna vajadzībām (piemēram, lai bērnam nebūtu jāapgūst tas, ko viņš jau zina) un turpinātu attīstīties, bet uzdevumi nebūtu būt pārāk grūti.

Skolotājam jānodrošina bērnam iespēja pieņemt lēmumus. Ja runājam par humāno pedagogiju, tad tās pamatā ir izvēles brīvība ir. Pirmsskolas vecumā bērniem ir nepieciešama prakse, lai iemācītos pieņemt lēmumus. Bērnu aktivitāšu vērošana un iniciatīvas veicināšana ir skolotāja uzdevums (Hansena, 2004).

Skolotājs ir kopā ar bērniem ne tikai fiziski, viņš piedalās ar bērniem visos rotaļnodarbības posmos, kopā ir brīnās un priecājas, kopā atklāj jaunus atklājumus, kopīgi meklē risinājumus, strādā kopā, kopā uzdod jautājumus, kopīgi izdara secinājumus. Skolotājs nav tas, kas izplata dogmas, viņš ir bērna pavadoņš, partneris (Kaņepēja, 2003).

Katrā grupā visiem bērniem ir savas attīstības īpatnības un vajadzības, un, plānojot pedagogisko procesu, skolotājs to ņem vērā. Kopā ar bērniem izpētiet apkārtējo pasauli un tās modeļus, ejiet atklājumu un izpētes ceļu kopā ar bērniem, būt pētniekam nozīmē būt mūsdienīgam skolotājam (Metodiskie Ieteikumi Pirmsskolas Mācību Programmu Īstenošanai, VISC 2016).

Autore I. Stangaine savā darbā raksta, ka pedagogam svarīgi ir būt kopa ar bērniem, bet sadarboties tā: ierosināt, atbalstīt un novērot, nevis darīt bērnam vietā (Stangaine, 2015).

Lai mērķtiecīgi virzītu bērnus uz sasniedzamo rezultātu, skolotāji plāno organizētas rotaļnodarbības, pamatojoties savos novērojumos par bērnu iepriekšējām zināšanām un prasmēm. Pedagoģiskais process iestādē, notiek pēc izstrādātām un apstiprinātām rotaļnodarbībām. Mācību programmu ir iespējams apgūt rotaļnodarbības laikā atbilstoši bērnu vecumam dienas režīma ietvaros vienmērīgi noslogojot visas dienas garumā. (Metodiskie Ieteikumi Pirmsskolas Mācību Programmu Īstenošanai, VISC 2016).

Metodiskie ieteikumi saka, ka mācību programmā ir ietverti uzdevumi un mērķi, kurus skolotājs dēvē par sasniedzamiem rezultātiem. Saskaņā ar to, kā arī ņemot vērā pirmsskolas

vecuma bērnu mācīšanas paņēmienus un metodes, izvēloties izglītības materiālus un rokasgrāmatas, kas atbilst šiem vēlamajiem rezultātiem, skolotājs plāno rotaļnodarbību.

Praktiskās aktivitātes, emocionālie pārdzīvojumi, bērna runas un domāšanas attīstība, prasme patstāvīgi plānot darba gaitu, prasme izvēlēties uzdevuma izpildes tehnoloģiju, materiālu, ar kuru bērns vēlas strādāt, kā arī bērna spēja izdomāt sava darba rezultātu izmantošanu - nodarbības jāplāno tā, lai tas būtu iespējams (sk. 2.tab.).

2. tabula. Rotaļnodarbības organizācija (Metodiskie Ieteikumi Pirmsskolas MācībProgrammu Īstenošanai, VISC 2016)

<u>Rotaļnodarbības jāorganizē tā, lai</u>	
<u>Ikviens bērns</u>	<u>Mūsdienīgs skolotājs</u>
būtu ieinteresēts;	Plānojot rotaļnodarbības, balstās uz bērnu iepriekšējo pieredzi
aktīvi darbotos	Respektē bērnu vajadzības, plānojot un organizējot rotaļnodarbības
gūtu zināšanas, izpratni	Pārdomā katras plānotās aktivitātes nozīmi rotaļnodarbības mērķa un uzdevumu sasniegšanā.
apgūtu prasmes	Paskaidro bērniem rotaļnodarbības mērķi
veidotu savu attieksmju un vērtību sistēmu	Rotaļnodarbībās paredz problēmsituācijas un pozitīvo pārdzīvojumu
attīstītu domāšanas un radošās spējas;	Maina plānoto rotaļnodarbības gaitu, ja bērni nav gatavi veikt uzdoto
veicinātu sadarbības prasmes	Regulāri izvērtē rotaļnodarbību gaitu.
attīstītu paškontroli	Mērķtiecīgi plāno integrētas rotaļnodarbības, izmantojot tematisko, saturs un prasmju integrāciju
pārliecinātos par gūto zināšanu pielietojumu praksē	Nodrošina meitenēm un zēniem vienlīdzīgas iespējas izvēlēties darbības veidus, materiālus un rotaļlietas

Lai skolotājs vadītu bērna mācīšanos rotaļnodarbības laikā, tiek izmantotas šādas metodes:

- Lai passniegtu ideju, kā vadīt spēli pedagogs vajadzīgajā virzienā, var pievienoties spēlei izturoties vienlīdzīgi un ievērojot bērna noteikumus. Pēc tam izsakot savus ieteikumus;
- Lai mudinātu bērnu savā darbā izmantot dažādus materiālus, pedagogs piedāvā bērniem dažādus papildmateriālus. Bērns, izmēģinot jaunas prasmes un metodes, attīsta zinātkāri;
- Pedagogs uzdod precizējošus jautājumus par spēli;

- Bērns, spēlējoties blakus vai kopā ar pieaugušo, vēro pieaugušā spēlēšanās prasmes un vēlas tās atkārtot. Pieaugušais to izmanto, mērķtiecīgi veido bērnam jaunas prasmes;
- Pedagoģs mudina bērnu savā spēlē izmantot jau esošās, iepriekš iegūtās zināšanas.
- Lai bērna dalība nodarbībās būtu brīvprātīga, skolotājam stunda jāorganizē, balstoties uz motivāciju (Kaņepēja, 2003).

Svarīgs moments, kas nepieciešams kvalitatīvai izglītībai, ir motivācija. Savukārt tieši skolotājs ir galvenais, kas ietekmē motivāciju (Williams, Williams, 2011).

I.Damberga uzskata, ka viens no svarīgākajiem mācību motivēšanas instrumentiem ir vērtēšana. Vērtēšana ne tikai motivē bērnu, bet arī dod iespēju skolotājam izdarīt secinājumus un apkopot informāciju par esošajām zināšanām (I.Damberga, 2015).

Tādējādi mēs redzam, ka rotaļnodarbības pareizai stratēģiskai plānošanai un tās veiksmīgai izpildei ir ārkārtīgi svarīga loma. Tā sastāv no: sasniedzamā rezultāta izvirzīšanas; jēgpilnus uzdevumu piedāvāšanas; attīstošas atgriezeniskās saites saniegšanas; kā arī rosina domāt par mācīšanos. Rotaļnodarbības organizēšanā ārkārtīgi svarīgi ir ņemt vērā bērnu attīstības īpatnības un vajadzības, novērojumi par bērnu iepriekšējām zināšanām un prasmēm. Kā arī skolotāja spēja pārdomāt motivāciju un izvērtēt katru bērnu atsevišķi.

1.3. Pedagoģiskā darbs jauktu vecumposmu grupu īpatnībad

Pastāv viedoklis, ka bērnu dabiskā vide ir vide, kurā mijiedarbojas dažāda vecuma bērni. Šo viedokli pamato fakts, ka dažādu vecumu mijiedarbība ir dabisks dzīves process. Var viegli redzēt, kā vecuma grupas atspoguļo tādu pētnieku principus kā Ž. Piažē, M. Montesori, Ļ. Vigotskis, kura izvirzītais jēdziens "tuvākās attīstības zona" ir viens no pamata principiem pedagoģiskā darba organizācijā.

M. Montesori savu teoriju pamato ar to, ka dažāda vecuma bērni spēj viens otram palīdzēt vairāk nekā skolotājs bērnam. Viņsprāt, tas ir svarīgi, jo bērni viens otram ir tuvāki nekā pieaugušie. Šī iemesla dēļ piecgadīga bērna palīdzība un paskaidrojumi trīsgadniekam ir daudz vērtīgāki nekā skolotāja paskaidrojumi. Tajā pašā laikā lielākiem bērniem mazāko acīs tiek deleģēta skolotāja un varoņa loma, bet jaunākie mācās cienīt vecākus pieaugušos, cienot vecākus bērnus. Jaunākos piesaista vecākie, viņu panākumu iedvesmoti, cenšās līdzināties viņiem (Montesori, 2018).

V.Romenkova pievēršas tam, cik svarīga ir bērna veiksmīga adaptācija jaunā vidē. Autore atsaucas uz psihologa Ž. Piažē viedokli, ka pielāgošanās videi ir svarīgākais uzdevums

(Romenkova, 2008). Spilgts piemērs ir Rīgas PII "Madariņa" izstrādātā unikālā pedagoģiskā sistēma, kuras rezultātā bērna adaptācija ir daudz mierīgāka un efektīvāka

R.Purmale (2017) vairāk stāsta par bērnu dzīves organizēšanu un izglītību dažāda vecuma grupā, izmantojot PII "Madariņa" piemēru. Grupā ir dažāda vecuma bērni, skolotājs tikai organizē izglītības un attīstības procesu, ir vienīgais pieaugušais grupā, un viņam ir vecāka drauga loma. Tādējādi:

- Neatkarīgi no bērnu vecuma grupā ir lieliska jauno bērnu adaptācija;
- Visa gada garumā grupa saglabā savu vienotību;
- Grupā ir tradīcijas, uzvedības kodekss, tiek saglabāta nepārtrauktība;
- Tiek stiprināta sadarbība bērnu starpā un samazināta konkurence;
- Bērni vieglāk atrod draugus;
- Mācību process notiek dabiskāk visu vecumu bērniem;
- Bērni ir vairāk motivēti attīstīties.

Nodarbības veidotas spēles veidā, atbilstoši Izglītības likumā noteiktajiem standartiem. Tas viss notiek spēlējoties, dabā, aktīvi piedaloties sabiedriskajā dzīvē. "Madariņa" absolventi labi mācās, labi pielāgojas dažādu iestāžu sociālajai videi. Tikpat svarīgi ir tas, ka bērniem joprojām ir augsta iekšējā mācīšanās motivācija (Purmale, 2017).

Jaukta vecuma grupu atbalstītāji norāda uz vairākiem attīstības ieguvumiem, kad bērni mijiedarbojas ar vienaudžiem, kas ir vecāki un jaunāki par viņu vecumu:

- Tiek pielāgots pašu bērnu attīstības līmenis un temps, ļaujot bērniem virzīties uz priekšu, kad viņi ir gatavi;
- Vecums un sāncensība vairs nav tik svarīgi, jo mācīšanās sadarbojoties paplašinās;
- Tiek audzināta gādīga un palīdzīga uzvedība pret jaunākiem bērniem un atbildības sajūta vienam pret otru;
- Dažādi mācīšanās stili, mācīšanās modeļi un bērnu mijiedarbība;
- Bērni kļūst patstāvīgāki savā darbā un socializējoties.

Gan skolotāji, gan bērni ir vienlīdz iecietīgi pret plašākām individuālajām atšķirībām un uzvedību jauktā vecuma grupā, vairāk sadarbojas, biežāk dalās un palīdz viens otram. Jaunāki bērni piedalās un sniedz savu ieguldījumu sarežģītākos projektos un aktivitātēs, vecāki bērni palīdz jaunākiem (Gordon, Browne, 2011).

Jauktā vecuma grupa nav mūsdienu pedagoģijas izgudrojums. Atšķirība ir tajā, kāda ir vecuma grupa - piespiedu pasākums vai mērķtiecīgi organizēts process.

Ārvalstu skolotāji stāsta, ka darbs šādās grupās no pedagoga prasa lielu taktiku un prasmi, programmas pārzināšanu visām vecuma grupām, spēju korelēt programmas prasības ar visu skolēnu vecumu un individuālajām īpašībām, spēju pareizi sadalīt uzmanību, saprast un redzēt katru bērnu un visu grupu kopumā.

Grupu komplektēšana, kas sastāv no dažāda vecuma bērniem, rada papildu grūtības režīma veidošanā un bērnu audzināšanā, didaktiskā procesa organizēšanā klasē, jo vienas grupas apstākļos bērni faktiski dzīvo saskaņā ar diviem dažādiem režīmiem, un tas var ne tikai sarežģīt pedagoģisko darbu (Avanesova, 1979).

G. Kārkliņa stāsta, ka, ja bērns mācību vidē var atrast sev interesējošu nodarbi, var vērot citus bērnus un mācīties no tiem, var strādāt ar citiem bērniem, tad skolotājam ir iespēja pievērst papildus uzmanību bērniem, kuriem tā ir nepieciešama. Tas iespējams ar pareizu darba vides organizēšanu, kas ir ļoti svarīgi, strādājot ar dažāda vecuma bērniem (Kārkliņa, 2019).

Pastāv riski, kas saistīti ar dažādām vecuma grupām. Vecāki bērni var mēģināt pārņemt jaunākus bērnus, kā arī iespēja, ka jaunāki bērni uzmāksies vecākiem bērniem. Tam nepieciešama mācībspēku uzraudzība. Viens no veidiem, kā risināt šo problēmu, ir vecākiem bērniem būt atbildīgiem par darbu ar jaunākiem bērniem, izskaidrojot lietas un palīdzot viņiem atrast pareizo lomu saviem projektos.

Jaukta vecuma grupu mācību un sociālās priekšrocības nav iespējamās bez daudzveidīgām aktivitātēm, kuras bērni var brīvi izvēlēties. Jābūt iespējai darboties arī nelielām bērnu grupām.

Skolotājiem mērķtiecīgi jāiedrošina bērni strādāt ar citiem bērniem, kuriem ir prasmes un zināšanas, kuru citiem bērniem vēl nav. Ārkārtīgi svarīgs ir optimālais vecuma diapazons, vecāku un jaunāku bērnu attiecība, pavadītais laiks dažādās vecuma grupās.

Attīstības diapazoni, kuriem jāatbilst dažādu vecuma grupu pedagogiem, var būt no 1,5 līdz 7 gadiem, kas izvirza uzdevumu attīstīt skolotāju pieredzi un aktivitātes dažāda vecuma bērnu grupai (Gordon, Browne, 2011).

Apkopojot zinātnieku atziņas par dažāda vecuma grupām, autore secina, ka dažāda vecuma grupās palīdzību tiek īstenoti svarīgākie uzdevumi: veiksmīga bērna adaptācija jaunā vidē; visu vecumu bērnu visaptveroša attīstība; bērnu saliedētība komandā savā starpā; principiālas izmaiņas Skolotāja un bērna attiecībās; veiksmīgāka bērna socializācija; labāku sniegumu nākotnē; izglītības motivācijas saglabāšana un daudzi citi jautājumi.

Apkopojot iepriekš minēto, var secināt, ka jaukto vecumu grupai ir savas priekšrocības. Pirmkārt, tās ir dažāda vecuma bērnu attiecības vienam ar otru. Bērni ne tikai vienkārši komunicē, bet spēlē mentoru lomu, vecāku un jaunāku biedru lomu, kam, protams, ir savas specifika. Skolotājam darbam dažāda vecuma grupā ir arī savas nianses - skolotājam ir jābūt

zināšanām darbā ar visu vecumu bērniem, jāprot plānot un organizēt darbu vairākām apakšgrupām vienlaicīgi, jāprot sabalansēt ikdienas rutīnu. dažāda vecuma grupai. Attiecīgi ideāls variants ir visas pirmsskolas izglītības pāreja uz jaukto vecumu grupai modeli. Vai tas ir iespējams? Vai šai sistēmai ir kādi negatīvi aspekti, kādi ir šķēršļi? Šos jautājumus izskatīsim turpmāk.

1.4. Individuāla pieeja rotaļnodarbībā

Individuāla pieeja mācībām ir izmantota kopš seniem laikiem. Vēl 1916. gadā savā darbā P.Blonskis saka, ka skolotājam ir jābūt psihologam - viņam jāzina skolēna personība un ar to jārēķinās (Блонский, 1936).

Individuālas mācības nodrošina mācošā un mācāmā augstāko radošās mijiedarbības pakāpi ar maksimālo atgriezenisku sakarību efektivitāte. Individuālas mācības ir senākā mācību organizācijas forma, kas visai veiksmīgi darbojas dažādos kultūras attīstības posmos – piemēram, antīkajā pasaulē. Mūsdienās individuālās mācības ir galvenā mācību organizācijas forma ģimenes un pirmsskolas izglītībā (Vedins,2011).

Lai palīdzētu bērnam virzīties uz priekšu un būtu bērnam atbalsts, skolotājam ir jāzina “Bērna attīstības zonu”, tas ir, jāzina, ko bērns jau zin un jāpalīdz gribēt apgūt jaunas zināšanas, balstoties uz to, ko viņš jau ir apguvis (Svence, 2020).

Ko bērns jau šodien var paveikt sadarbojoties un uzraudzīts, rīt viņš kļūst spējīgs visu izdarīt patstāvīgi. Izpētot, ko bērns spēj paveikt sadarbojoties, mēs nosakām rītdienas attīstību. Ir zināms, ka bērna attīstībā katram izglītības veidam ir optimāli termiņi. Tas nozīmē, ka tikai atsevišķos vecuma posmos dotā priekšmeta apguve, sniegtās zināšanas, prasmes un iemaņas, izrādās, ir visvieglāk, ekonomiskāk un auglīgāk apgūstama. Izglītība balstās ne tik daudz uz jau apgūtām bērna funkcijām un īpašībām, bet gan uz tām, kas jāapgūst. Lūk, tāpēc katra bērna nākošās attīstības zonas noteikšanai ir tik liela praktiska nozīme (Vigotskis, 1997).

Katram bērnam ir savs mācīšanās stils, daži vairāk piemēroti vērošanai, daži praktiskām nodarbēm. Strādājot ar dažāda vecuma bērniem, skolotājam ir jāzina bērna personiskās īpašības, viņa vajadzības, lai ar bērnu veidotu ilgtspējīgu sadarbību, sekmīgi izvēlētos un pielāgotu katram bērnam mācību stilu, kā arī plānojot šādas mācībās iekļaut tādu mācīšanās stilu, kas ir īpaši piemērots katram bērnam (Svence, 2020).

Attīstības psiholoģijā izšķir šādus sensitīvos bērna attīstības periodus:

- 0 – 12 mēneši. Bērna sensorās sfēras attīstības periods
- 1 – 1,5 – 2,5 - 3 gadi. Runas attīstības; manieru apguve; Mikromotorikas attīstības
- 2,5 – 3 gadi. Vārdu loģiskās apjēgšanas; fiziskās attīstības periods

- 3 – 5,5– 7 gadi. dažādu darbības veidu, kā rakstīt un lasītprasmju apguve, pieaugušo dzīves noteikumi (Kalvāns, 2018).

Pēc L.Vigotska domām, skolotājam jāņem vērā, ka bērna attīstība vienā un tajā pašā vecumā var atšķirties. Trīsgadīgiem bērniem starpība var būt pusotrs gads abos virzienos, septiņus gadus veciem – no diviem līdz divarpus gadiem.

Skolotāji uzzina par bērnu attīstību un vajadzībām, novērojot un esot klāt, nevis oficiāli testējot. Viņi strādā ar bērniem individuāli un mazās grupās un bieži māca ar sarunu un materiālu palīdzību. Skolotāji mudina bērnus izteikt, savas jūtas un domas. Šādas skolotāja un skolēna attiecības veicina pašapziņu, drošību un piederību. Tradicionālā bērnudārza piekritēji uzskata, ka šīs jūtas veicina pozitīvu paštēlu, veselīgas attiecības un mācību vidi (Gordon, , Browne, 2011).

Nevar būt, ka vienā grupiņā būs vienāda attīstības līmeņa bērni, tāpēc skolotājam jābūt diferencētai un individuālai piejai katram bērnam. Kas dažiem bērniem var būt mācīšanās situācija, citiem bērniem tā var būt spēle vai saskarsmes situācija - vienu un to pašu roļnodarbību bērni var uztvert dažādi. Ja skolotājs šīs atšķirības neņems vērā, cietīs pedagoģiskā procesa kvalitāte un bērna personības attīstība (Metodiskie ieteikumi, VISC 2016).

Pēc Fišera domām, pareizajiem jautājumiem ir milzīga nozīme bērna individuālajā attīstībā. Mums jāvēlās jautāt mazāk un jāuzdod labāki jautājumi. Teorijā skolotāji jautā, rosina intelekta darbību, mudina bērnus domāt. Praksē skolotāju jautājumi kavē intelektuālo aktivitāti un aiztaupa skolēniem pūles domāt (Fišers, 2005).

Jebkurā grupā skolotājs par pamatu ņem katra bērna individuālo attīstību. Visticamāk, ka vienā vecuma grupā būs trīs apakšgrupas atbilstoši bērnu attīstības līmenim. Tāpat dažāda vecuma grupā, pilnīgi iespējamas, ir tikai divas apakšgrupas pēc bērnu attīstības līmeņa. Šī iemesla dēļ skolotājam ir jāpieiet katram bērnam individuāli.

Novērojumi, sarunas, tieša mijiedarbība, ņemot vērā sensitīvos periodus, zinot katra bērna “nākotns attīstības zonu” - tā ir individuāla pieeja katram bērnam. Pēc tam skolotājs var plānot aktivitātes un mācību programmas, kas ir piemērotas konkrētiem bērniem; disciplināri un orientējoši pasākumi, kas atbilst konkrētajam bērna attīstības līmenim.

2. Pētījums par nodarbību organizēšanas veidi jauktā vecuma grupā

2.1. Pētījuma metodoloģija

Balstoties uz teorētiskajā daļā apkopoto, darba autore veica pētījumu ar mērķi noteikt *labākos rotaļnodarbību organizēšanas veidus jaukta vecuma grupā, lai visi bērni piedalītos un iesaistītos.*

Pētījuma veikšanai tika izstrādāts šāds plāns:

- Izvēlēties pētījuma dalībniekus un ierobežot pētījuma periodu;
- Noteikt pētīšanas metodes;
- Izstrādāt bērna personīgo īpašību un vajadzību līmeņa kritērijus un rādītājus;
- Izveidot tabulu ar īsu pētījuma dalībnieku raksturojumu pētījuma sākumā;
- Izstrādāt un īstenot pedagoģiskā darba plānu;
- Apkopot pētījuma rezultātus un atspoguļot tos diagrammās.

Pētīšanas metodes. Lai iegūtu informāciju par bērnu attīstību un vajadzībām, par vienu no galvenajām pētniecības metodēm tika izmantota **pedagoģiskā novērošana**. Pēc K.Mārtinsones definīcijas, ar novērošanas palīdzību ir iespējams analizēt situāciju no ārēja novērotāja pozīcijām. Novērošana pētījuma ietvaros ir vērsta uz to, lai noteiktu un reģistrētu, konkrētas parādības un procesus, izdarītu secinājumus, pamatojoties uz to, kā šie procesi un parādības izpaužas (Martinsone, 2011).

Izmantojot šo metodi, var iegūt ticamu informāciju par bērna attīstības līmeni, uzkrāt un reģistrēt faktus. Novērošana notiek praktiskās nodarbībās - autore novēroja bērnus organizētu rotaļnodarbību procesā.

Novērošanas prasības: mērķis, uzdevumi, plānošana, sistemātiskums, programmas, precīzs pieraksts, novērošanas metodikas un paņēmieni. Novērošanai nepieciešama precīza un objektīva faktu fiksācija un rezultātu apstrāde.

Pedagoģiskais izmēģinājums: tā ir īpaša skolotāju un bērnu pedagoģiskās darbības organizācija, lai pārbaudītu un pamatotu iepriekš izstrādātus teorētiskos pieņēmumus vai hipotēzes (Сочнин, 2022). Šī pētījuma autorei tā ārkārtīgi svarīga metode, jo ļauj pētīt procesus un parādības, lai pamatoti atbildētu uz pētījuma jautājumu. Pedagoģiskā izmēģinājuma darbība ļauj saskatīt niansas dalībnieku reakcijā, materiāla uztverē, uzmanības koncentrācijā dažādās rotaļnodarbības versijās. Tas ļauj noskaidrot, kāda rotaļnodarbības organizēšanas forma dažāda vecuma grupā ir piemērota katram bērnam konkrēti.

Izmēģinājumam ir nepieciešama pētnieka uzvedības organizācija, tehniskā apmācība, ņemot vērā norādījumus un nosacījumus, kas ietekmē rezultātu, rezultātu fiksēšana. Izmēģinājuma mērķis ir noteikt modeļus un attiecības starp atsevišķiem pedagoģiskiem procesiem, parādībām un to rezultātiem, meklējot labāko veidu pedagoģiskā procesa vadīšanai.

Tieša mijiedarbība, saruna: tā ir tieša saskarsme ar bērnu, izmantojot iepriekš pārdomātiem jautājumiem. Tā ir divvirzienu saskarsmes veidošana, kursa laikā atklājas bērnu idejas un intereses, viņu jūtas, attieksmes, nostājas un vērtējumi. Prasības metodei: plāna klātbūtne (jautājuma uzdošana, aptaujas, vispārējais raksturs, pedagoģiskais takts), programmas, mērķtiecība.

2.2. Grupas raksturojums pētījuma sākuma

Empīriskais pētījums tika veikts Rīgas pirmsskolas izglītības iestādē X jauktā vecuma grupā. Pētījumā piedalījās 16 bērni (2,11 -5,6 gadi), tai skaitā 9 zēni un 7 meitenes.

Grupu apmeklē visu trīs pakāpju bērni. Vecākie (2.-3.pakāpe) grupu apmeklē jau vairākus gadus, daļa bērnu ir pārnākuši no pirmās jaunākās grupas (1.-pakāpe), daži bērni apmeklē pirmsskolu pirmo gadu. Pedagoģis, plānojot nodarbības, nosaka sasniedzamo rezultātu trīs pakāpēs, tā kā frontālo nodarbību mērķis ir sniegt informāciju visiem bērniem un iesaistīt viņus atbilstoši bērnu iespēju līmenim.

Empīriskais pētījums ilga no 2021.gada oktobra līdz 2022.gada aprīlim, kad tika veikts galīgais pētījuma rezultātu izvērtējums.

Visi bērni šajā grupā ir ieinteresēti, aktīvi nodarbību laikā, tāpēc darba autore izstrādāja kritērijus atbilstoši iespējām un bērnu vecumam, tas ir, ņēma vērā visus tos momentus, kas ir svarīgi, lai bērns veiksmīgi apgūt materiālu. Izstrādājot kritērijus (sk. 3.tabulu), tika ņemti vērā šādi aspekti:

1. **Kā bērns uztver mācību materiālu:** tā ir prasme koncentrēties, motorisko prasmju attīstības līmenis, runas attīstība, domāšanas īpatnības, informācijas uztvere un apstrāde, spēja iegūtās prasmes pārnest uz citu situāciju un brīvi izmantot iegūtās prasmes.

2. **Vai bērns spēj novērot:** tas ir viens no garīgās darbības veidiem, kas veicina prasmes analizēt, vispārināt, spēju izdarīt secinājumus un loģiskus secinājumus, darboties patstāvīgi.

3. **Vai bērns saprot nodarbības mērķi:** vai bērns saprot, kāpēc viņam jāizpilda uzdevums, kas jāsasniedz produktīvās darbības rezultātā;

4. **Izdara savu darbu līdz galam:** vai bērns savu darbu veic pats, pabeidz darbu vai atstāj nepabeigtu.

5. **Mērķtiecība:** vai bērns regulēt savu uzvedību, lai sasniegtu vēlamu, vai viņš spēj sevi kontrolēt, vai ir strādīgs, vai sasniedz savu mērķi.

6. **Kādas emocijas bērns piedzīvo, veicot darbu:** vai viņa darba rezultāts bērnam ir svarīgs, vai bērns prot priecāties par pozitīvu rezultātu, vai arī jūtas nomākts, kad darbs nav izpildīts pienācīgi vai nav pabeigts.

3. tabula Bērna personisko īpašību un vajadzību līmeņa kritēriji un rādītāji

Kritēriji	Zems līmenis 1 balle	Vidējs līmenis 2 balles	Augsts līmenis 3 balles
A. Kā bērns uztver mācību materiālu	Nesaprot, par ko ir runa	Uztver ar pedagoga individuālu palīdzību	Patstāvīgi uztver materiālu
B. Vai bērns spēj novērot	Nespēj novērot, izklaidīgs	Spēj novērot, bet bieži zaudē uzmanību	Spēj novērot
C. Vai bērns saprot nodarbības mērķi	Nesaprot nodarbības mērķi	Daļēji saprot nodarbības mērķi	Saprot nodarbības mērķi
D. Izdara savu darbu līdz galam	Neizdara savu darbu līdz galam;	Daļēji izdara savu darbu līdz galam	Izdara savu darbu līdz galam;
E. Ir mērķtiecīgs	Pamet iesākto, nepabeidz	Ir vajadzīgs skolotāja atbalsts	Ir mērķtiecīgs, patstāvīgi paveidz darbu
F. Kādas emocijas bērns piedzīvo, veicot darbu	Nav emocijas, vai emocijas ir negatīvi	Emocijas vāji izteiktas, nav nedz negatīvu, nedz pozitīvu	Dominē pozitīvas emocijas

Pēc šiem bērna personības īpašību un vajadzību kritērijiem bērni tika vērtēti divas reizes: 2021. gada novembrī un 2022. gada aprīlī. Tālāk sniegts īss bērnu raksturojums šī pētījuma ietvaros (sk. 4.tabulu). Šeit un turpmāk minētie bērnu vārdi ir mainīti

4.tabula. Bērnu personības īpašību un vajadzību rādītāju raksturojums

	Vārds	Bērnu personības īpašību un vajadzību raksturojums
1.	Artemijs 5 g.6 mēn.	Labi uztver mācību materiālu, izprot tēmas, jautājuma, problēmas būtību. Spēj vērot citu bērnu rīcību un sasniegumus, pats izdarīt secinājumus, mācīties no citu bērnu pieredzes. Elastīga domāšana, gandrīz uzreiz uztver nodarbības mērķi. Patstāvīgo darbu veic līdz galam. Prot izvirzīt mērķi un izvēlēties līdzekļus tā sasniegšanai, prot pārvarēt grūtības, plānojot darbības virzienu. Pozitīvas emocijas no sasniegtā rezultāta. <i>Pedagoga secinājumi pēc novērošanas:</i> emocionāls un viegli ievainojams bērns, ja nesaprot materiālu, pārdzīvo, nejautā, noslēdzas sevī. Labi darbojas, ja tuvumā ir pieaugušais.
2.	Marks 5 g.4 mēn.	Mācību materiālu uztver ātri un efektīvi. Izprot apspriežamo jautājumu, vērtīgs. Viņš saprot, kas viņam ir jāpaveic nodarbības laikā un kāpēc. Augsts trauksmes līmenis (“man nesanāks”), tādēļ ir neizlēmīgs uzdevuma izpildes veida izvēlē, kas dažkārt apgrūtina darba izpildi. Mērķtiecīgs, bet

	Vārds	Bērnu personības īpašību un vajadzību raksturojums
		skolotājam nemitīgi jāiedrošina, ka viņš visu dara pareizi. Piedzīvo pozitīvas emocijas un lepnumu, kad viņam pašam darbs patīk. <i>Pedagoga secinājumi pēc novērošanas:</i> teicama vispusīga attīstība atbilstoši vecumam, aktīvs, sabiedriska zēns. Tomēr viņš ir diezgan kautrīgs saskarsmē ar pieaugušajiem, vienmēr baidās kļūdīties, neskatoties uz to, ka vienmēr visu dara perfekti, nemitīgi jautā vēlreiz, vai sapratis, dzirdējis, pareizi izpildījis.
3.	Kirils 5 g.4 mēn.	Mācību materiālu uztver tikai pieauguša cilvēka uzraudzībā, jo uzskata mācību materiāla apguvi par nevajadzīgu un garlaicīgu. Novēro citu darbu, parasti kritizē citus. Nodarbības mērķi ātri uztver, saprot jautājuma būtību un darāmo. Nodarbībās, kas viņam nav interesantas, viņš nepabeidz darbu līdz galam. Ne vienmēr ir skaidrs, kas viņu varētu interesēt. Mērķtiecības trūkums - trūkst gribasspēka, lai izpildītu uzdevumu, vai bieži izvirza sev nesasniedzamu mērķi. Līdz darba beigām Kirila garastāvoklis bieži pasliktinās neatkarīgi no rezultāta. <i>Pedagoga secinājumi pēc novērošanas:</i> nedisciplinētība, noteikumu neievērošana grupā neļauj Kirilam koncentrēties uz mācību materiāla uztveri. Nepieciešams pārdomāt darba metodes, lai viņš būtu ieinteresēts.
4.	Emīlija 5 g.5 mēn.	Mācību materiāls tiek pilnībā uztverts. Vērīga, izdara patstāvīgus secinājumus. Nodarbības mērķis vienmēr ir skaidrs. Darbu veic patstāvīgi, radoši – ignorējot paraugu. Mērķtiecīga, līdere, emocionāla, sāpīgi reaģē uz neveiksmēm, bet ātri nomierinās. Paaugstinātas prasības sava darba veikšanai. <i>Pedagoga secinājumi pēc novērošanas:</i> Rosināt Emīliju palīdzēt savā apakšgrupā, palīdzēt jaunākiem bērniem, kad skolotājas uzmanību novērš citi bērni.
5.	Adriāns 5 g.1 mēn	Mācību materiāls uztver daļēji. Zinātkārs, kas izpaužas bērna novērošanas spējās – vērīgs. Viņš ne vienmēr saprot nodarbības mērķi, bet izdara darbu līdz galam, vajag paraugu. Tajā pašā laikā viņš diezgan sistemātiski virzās uz mērķi. Viņš pozitīvi reaģē gan uz pozitīviem, gan negatīviem rezultātiem. <i>Pedagoga secinājumi pēc novērošanas:</i> nepieciešama individuāla konsultācija. Nepieciešama pieaugušo atzinība, uzslavas
6.	Ņikita 4 g.	Diezgan labi uztver mācību materiālu, izprot jautājuma būtību, problēmu. Notiekošā uztvere ir labi attīstīta, lielā mērā pateicoties vērīgumam. Izprot mērķi, izmanto pieaugušo piedāvātos līdzekļus. Viņš pabeidz darbu līdz galam, lai gan dažreiz cenšas to atstāt nepabeigtu, jo pats rezultāts viņam ir mazāk svarīgs nekā process. Mērķtiecīgs. Uz rezultātu vienmēr reaģē pozitīvi. <i>Pedagoga secinājumi pēc novērošanas:</i> laiku pa laikam nepieciešama pieaugušā kontrole vai atgādinājums. Piedāvāt pievienoties nodarbībā (atkarībā no nodarbības mērķa) vecākai bērnu grupai.
7.	Feliks 3.g.11 mēn.	Uztver tikai to mācību materiālu, kas neprasa daudz pūļu. Viņš ne vienmēr uzreiz mērķi, jo ir izklaidīgs un reizēm neuzmanīgs. Var mainīt mērķus un lēmumus, ja ir jāpieliek lielākas pūles. Periodiski tiecas atstāt daļēji pabeigtu darbu, atsaucoties uz to, ka ir noguris.

	Vārds	Bērnu personības īpašību un vajadzību raksturojums
		<i>Pedagoga secinājumi pēc novērošanas:</i> neskatoties uz vēlmi ātrāk doties rotaļāties, zēnam ir labs individuālais kontakts, ko var izmantot, un pēc nodarbības beigām individuāli nostiprināt apgūto materiālu. Viņai patīk arī savām rokām gatavot dāvanas mammai, ko var izmantot kā motivāciju.
8.	Ēriks 4.g.	Trūkst intereses par nodarbībām, mācību materiāls tiek uztverts ārkārtīgi vāji, pavirši. Nav stabila paškontrolē, nedzird norādījumus. Spēja novērot ir apgrūtināta, jo nav uzmanības koncentrācijas. Nodarbības mērķis tiek uztverts slikti. Trūkst mērķtiecības. Darbs nodarbības ietvaros gandrīz vienmēr netiek pabeigts līdz galam. <i>Pedagoga secinājumi pēc novērošanas:</i> nepieciešams individuālais darbs ar skolotāju. Ja ir pilnīgs intereses trūkums par nodarbību, ļaut viņam doties uz interešu stūriem, mācīties individuāli, izmantojot iecienītākās aktivitātes kā motivāciju - viņam patīk krāsot un skatīties grāmatas). Nepieciešama pieauguša cilvēka atbalsts un bērna ticības saviem spēkiem stiprināšana.
9.	Darja 4.g.1 mēn.	Mācību materiāls uztver pilnībā. Vērīga, spējīga pati izdarīt secinājumus. Nodarbības mērķis vienmēr tiek uztverts pareizi. Vienmēr dara savu darbu. Norādījums darbā ievēro nosacīti. Mērķtiecīga. Viņa vienmēr teicami novērtē savu darbu, no pieaugušā sagaida augstākās atzīmes. <i>Pedagoga secinājumi pēc novērošanas:</i> meitenei vairāk patīk būt pieaugušo vidū, vairāk patīk radošs darbs, nevis rotaļas ar bērniem. Piedāvāt meitenei vairāk uzdevumu, kas prasa mijiedarbību ar bērniem.
10.	Aleksandra 3.g.11 mēn.	Mācību materiālu uztver daļēji. Ārēji viņa izskatās vērīga, bet vairāk ir noslēgta sevī. Nodarbības mērķis tiek uztverts ar skolotāja palīdzību. Šķietami klausās uzdevumu, bet bieži to neuztver, "nedzird". Darbs tiek veikts līdz galam individuālā skolotāja vadībā. Meitenei nav svarīgi, ko tieši darīt, galvenais, lai pieaugušais vada. Vāja emocionālā izpausme, neizrāda ne lielu prieku, ne lielu sarūgtinājumu. <i>Pedagoga secinājumi pēc novērošanas:</i> nepieciešams individuāls darbs. Nepieciešamas pieaugušo uzslavas un apstiprinājums.
11.	Lita 3.g.11 mēn.	Mācību materiālu labi uztver. Vērīga, spējīga pati izdarīt secinājumus. Nodarbības mērķis tiek uztverts pareizi. Viņa vienmēr veic darbu līdz galam, izmanto norādījumus, bieži vien dara to savā veidā. Mērķtiecīga. Darbojas vienmēr at prieku. Nepieciešams pieaugušo atbalsts, apstiprinājums. <i>Pedagoga secinājumi pēc novērošanas:</i> mācību materiāls dažreiz ir jāatkārto individuāli. Meitenei patīk dāvināt mammai dāvanas – to var izmantot kā motivāciju.
12.	Pavēls 3 g.5 mēn.	Kopumā labi uztver mācību materiālus, dažkārt nepieciešama pieaugušā individuāla uzmanība, lai iesaistītos darbā. Zinātkārs, kas izpaužas bērna vērīgumā. Viņš labi saprot nodarbības mērķi, taču ne vienmēr darbs tiek pabeigts līdz galam, vajadzīgs paraugs. Uz mērķi virzās vienmērīgi,

	Vārds	Bērnu personības īpašību un vajadzību raksturojums
		pakāpeniski. Viņš pozitīvi reaģē gan uz pozitīviem, gan negatīviem rezultātiem. <i>Pedagoga secinājumi pēc novērošanas:</i> nepieciešama individuāla konsultācija. Nepieciešams pieaugušo atbalsts.
13.	Aleksandrs 2 g.11 mēn.	Uztver mācību materiālu skolotāja individuālā vadībā. Klausās norādījumus, bet šķiet, ka nedzird. Ne vienmēr saprot nodarbības mērķi. Darbu dara savā tempā, ne vienmēr noved līdz galam. Viņš priecājas, ja izdevies darbu pabeigt. <i>Pedagoga secinājumi pēc novērošanas:</i> nepieciešama individuāla skolotāja vadība. Nepieciešams atbalsts un uzslavas.
14.	Eva 3 g.	Mācību materiāls labi uztver. Vērīga, spējīga pati izdarīt secinājumus, ja nenovērš uzmanību blakuslietām. Nodarbības mērķis tiek uztverts pareizi. Darbu cenšas pabeigt. Mērķtiecīga. Pareizi novērtē savu darbu un izjūt lepnumu veiksmes gadījumā, nesatraucas, ja nav pabeigusi. Nepieciešams pieaugušo apstiprinājums, atbalsts. <i>Pedagoga secinājumi pēc novērošanas:</i> pieauguša cilvēka vadībā piedāvāt meitenei grūtākus uzdevumus
15.	Milana 3 g.5 mēn.	Mācību materiāls uztver daļēji. Nepieciešama pieaugušo vadība. Viegli novērst uzmanību, Nodarbības mērķis tiek uztverts ar pieaugušā palīdzību. Izklaidīga, tāpēc grūtības ar novērošanu. Skolotāja norādījumus pilda nosacīti – jākontrolē. Viņa cenšas paveikt darbu līdz galam, ja darbs patīk, viņa priecājas. <i>Pedagoga secinājumi pēc novērošanas:</i> nepieciešams individuālais darbs ar skolotāju. Skolotājam bieži jāpārliecinās, vai meitene saprot, kas jādara.
16.	Marianna 3 g.	Mācību materiālu uztver daļēji. Vērīgs. Nodarbības mērķis tiek uztverts ar pieaugušā palīdzību. Viņa cenšas paveikt darbu līdz galam un ir ļoti sarūgtināta, ja nevar to paveikt. Izvirza reālus mērķus un cenšas tos sasniegt. Viņa ir ļoti priecīgs, kad darbs ir padarīts, un ļoti sarūgtināta, kad tas neizdodas. <i>Pedagoga secinājumi pēc novērošanas:</i> nepieciešama pieaugušo uzslava un uzmundrinājums. Nepieciešama pieaugušo uzraudzība, atbalsts.

Rotaļnodarbībās ar šo grupu skolotājam viens no grūtākajiem uzdevumiem ir jautājums par dažādu vecuma bērnu sadalīšanu rotaļnodarbības ietvaros apakšgrupās. Pētījuma autore savā pedagoģiskajā darbā izmanto principu par bērnu sadalīšanu apakšgrupās atbilstoši katra bērna personiskajām īpašībām un vajadzībām. Vadoties pēc principa "Bērna tuvākās attīstības zona", apakšgrupas tiek sadalītas šādi:

Vecākā apakšgrupa - Artēmijs, Marks, Kirils, Emīlija, Adrians;

Vidējā apakšgrupa - Ņikita, Fēliks, Ēriks, Darja, Aleksandra, Lita;

Jaunākā apakšgrupa - Pavēls, Aleksandrs, Eva, Milana, Marianna.

Šajās vecuma grupās bērnu individuālās attīstības līmenis praktiski sakrīt ar bērnu vecumu. Plānojot katru nodarbību, skolotājs, ņemot vērā bērna personiskās īpašības un vajadzības, maina bērnus no vienas apakšgrupas uz otru, brīdinot bērnu par to pirms nodarbības.

Lielākās grūtības darba autorei rada visu grupu bērnu iepazīstināšana ar nodarbības mērķiem, jo bērni visi ir dažāda vecuma ar atšķirīgu uztveres un izpratnes līmeni. Maziem bērniem nepieciešama pastāvīga, nedalīta skolotāja uzmanība, lai skolotājs pastāvīgi būtu kopā ar viņiem. Vidējās grupas bērni diezgan labi saprot nodarbības mērķi, ātri visu pabeidz, un nereti rodas situācija, ka viņi ātri izpilda visu uzdevumu un nodarbībā viņiem nav nekā cita, ko darīt. Lielākie bērni diezgan labi saprot nodarbību mērķi un var palīdzēt mazākajiem, taču ne vienmēr viņi to dara labprāt, arī paši vēloties piesaistīt sev skolotāja uzmanību.

Lai uzskatāmi atspoguļotu bērnu personīgo īpašību rādītājus, 5.tabulā tika apkopoti bērna personisko īpašību un vajadzību līmeņa rezultāti perioda sākumā, atbilstoši izstrādātajiem kritērijiem.

5. tabula. Bērnu personisko īpašību un vajadzību vērtējums pētījuma sākumā, ballēs

	Bērns	Bērna personisko īpašību un vajadzību rādītāji						Kopā
		Kā bērns uztver mācību materiālu	Vai bērns spēj novērot	Vai bērns saprot nodarbības mērķi	Izdara savu darbu līdz galam	Ir mērķtiecīgs	Kādas emocijas bērns piedzīvo, veicot darbu	
1.	Artemijs	2	2	2.5	2.5	2	2	13
2.	Marks	2.5	2.5	2.5	3	2.5	2	15
3.	Kirils	2	2	2	2	1	1	10
4.	Emilija	2.5	3	3	3	2.5	2	16
5.	Adrians	2	1	1.5	1.5	1	2	9
6.	Ņikita	2	2	2	2	2	2	12
7.	Fēliks	2	1.5	2	1.5	1	3	11
8.	Ēriks	1	1	1	1	1	1	6
9.	Darja	2.5	2	2.5	3	2.5	2.5	15
10.	Aleksandra	1	1	2	1	1	2	8
11.	Lita	2	2	2	3	2	2	13
12.	Pāvels	2	2	3	2	2	2	13
13.	Aleksandrs	1	1	1	2	1	2	8
14.	Eva	2	2	2	2	2	3	13
15.	Milana	1	1	2	1	1	2	8
16.	Marianna	2	1	2	2	1	1	9
	KOPĀ	29.5	27	33	32.5	25.5	31.5	

Tabulā izmantotie apzīmējumi:

1 balle – zems līmenis; 2 balles – vidējs līmenis, 3 balles – augsts līmenis.

Kopējo rādītāju izvērtējums:

6-9 balles – zems līmenis; 10-14 balles – vidējs līmenis, 15-18 balles – augsts līmenis

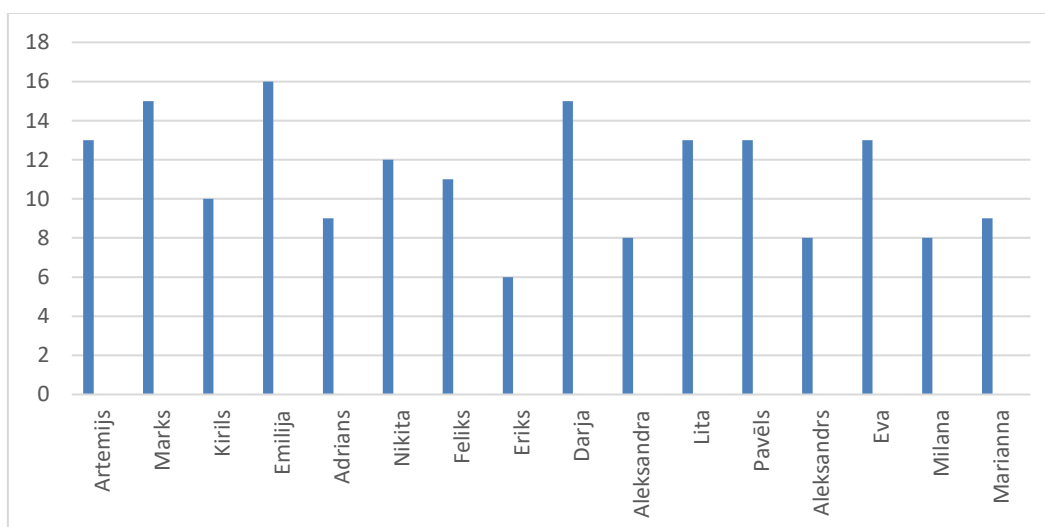
Pētījuma gaitā iegūtie rezultāti liecina, ka **zems rādītāju līmenis** (6-9 balles), konstatēts četriem bērniem (sk.5.tabula), no kuriem:

- viens ir vecākā vecuma (3.posma) apakšgrupas bērns (Adrians),
- divi bērni no vidējā vecuma (2.posma) apakšgrupas (Ēriks un Aleksandra),
- viens bērns jaunākās vecuma (apakšgrupas (Aleksandrs) (sk. 5.tabula)

Savukārt **augsts rādītāju līmenis** (15-18 balles), konstatēts trim bērniem, no kuriem:

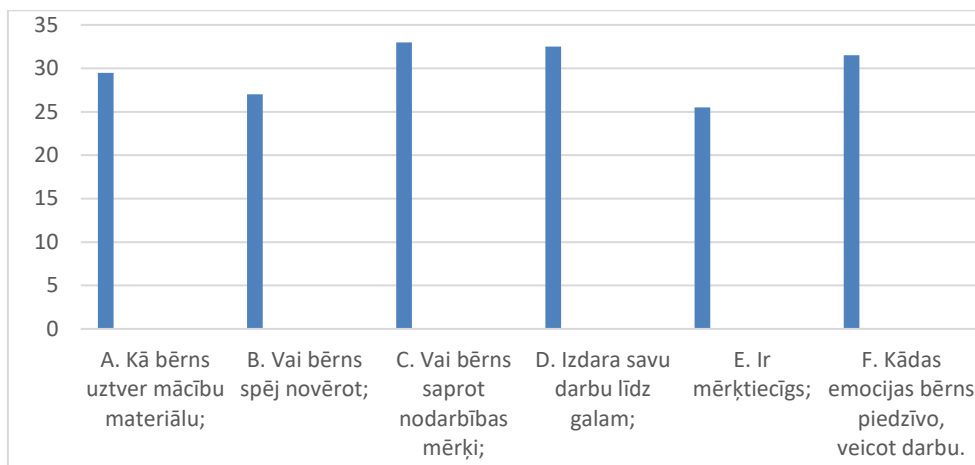
- diviem vecākā vecuma grupas (3. posma) bērniem (Marks un Emīlija),
- vienam vidējā vecuma grupas (2.posma) bērns (Darja) (5.tabula) .

Šie dati ir nepieciešami darba autorei, lai zinātu, kas tieši jāņem vērā, organizējot nodarbības. Piemēram: Adrians, Ēriks, Aleksandra, Aleksandrs, Milana, Marianna nav apguvuši novērošanas prasmes, Ēriks un Aleksandra nesaprot nodarbības mērķus, un tā tālāk. Iegūtie kopējie dati ir apkopoti diagrammā (sk. 3.attēlu).

3.attēls. Bērnu personisko īpašību un vajadzību rādītāji pētījuma sākumā

Tāpat, izmantojot pētījuma datus, iespējams izsekot visu bērnu personisko īpašību un vajadzību līmeņa kritēriju vērtējumiem grupā (sk. 4.attēlu), pēc kā redzams, ka augstākais rezultāts ir kritērijā “Vai bērns saprot nodarbības mērķi”, savukārt zemākais rezultāts ir bērnu mērķtiecības rādītājam.

4.attēls. Bērnu personības īpašību un vajadzību kritēriju kopējie rādītājie pētījuma sākumā

Kā norādījusi V. Romenkova (2008) un R.Purmale (2017), bērns jaukta vecuma posma grupā mazāk godkāriģs nekā vienaudžu grupā, viņš netiecas sasniegt labu rezultātu par katru cenu, bet vairāk tiecas uz jautrību un izklaidēm.

Bērnu novērojumu un izpētes rezultātā skolotājam ir ticama informācija par bērnu personīgo īpašību un vajadzību līmeni, kas ļauj veikt pedagoģisku izmēģinājumu, lai atbildētu uz pētniecības jautājumu – Kādi ir labākie rotaļnodarbību organizēšanas veidi jauktā vecuma grupā, lai visi bērni piedalītos un iesaistītos.

2.3. Izglītības procesa organizēšanas nosacījumi jaukta vecuma posma grupā

Strādājot jaukta vecuma grupā vispirms ir svarīgi organizēt drošu, attīstošu mācību vidi, kas atbilstu dažādu vecuma bērnu interesēm, vajadzībām un iespējām.

Droša un izglītojoša bērnu vecumam un spējām atbilstoša vide var pozitīvi ietekmēt bērna attīstību, tai skaitā sekmēt bērna pašvadītas mācīšanās spēju, apliecināt pašapziņas sajūtu, ļauj izrādīt patstāvību, apliecināt sevi kā aktīvu darītāju, attīstīt atbildības sajūtu par sava darba rezultātu.

Bērnu stimulē darbības izvēles brīvība: viņš rotaļājas, balstoties uz savām interesēm, spējām un vēlmi pēc pašapliecināšanās, viņš tiek iesaistīts nevis pēc pieaugušā gribas, bet pēc paša vēlmēm, aizraujoties ar rotaļu materiālu, kas piesaistījis viņa uzmanību konkrētajā situācijā. Visu šo īpašību, prasmju un iemaņu attīstībai tiek organizēta arī mācību un attīstošā vide darba autores grupā, ņemot vērā visus vecumus un katra bērna individuālās vajadzības.

Organizējot mācību vidi jaukta vecuma grupā, darba autore ņem vērā:

1. **Vides daudzfunkcionalitāte:** skolotājs izmanto vienu un to pašu telpu dažādām aktivitātēm, atkarībā no nodabribas rakstura un mērķa. Ir nodrošinātas iespējas pabūt vienatnē, atpūsties, kā arī vieta iziskām aktivitātēm.

2. **Pieejamība:** bērniem pieejamās vietās tiek izvietoti mācību līdzekļi, kurus bērni zina, viņi un uzturēt kārtību savā mācību vidē, attīstot pašvadītas mācīšanās iemaņas. Grupā ir izveidotas attīstošās, mācību, izziņas aktivitāšu zonas, kurās mācību līdzekļi tiek grupēti pēc noteiktas pazīmes un ņemot vērā bērnu vecuma grupas.

Mācību un attīstošie materiāli ir sakārtoti tā, lai bērniem tie būtu brīvi pieejami. Visi didaktiskie materiāli, materiāli produktīvām aktivitātēm ir pieejami visās zonās atbilstoši tēmai, ņemot vērā katra bērna vecumu, izziņas spējas un intereses grupā, atbilstoši sasniedzamam rezultātam un bērna individuālajām vajadzībām.

Mācību izkārtojuma grupā piemēri aplūkojami 5.attēlā.

5.attēls. Mācību vides organizācija (autores fotoarhīvs)

3. **Drošība.** Tiek ievēroti visi nepieciešamie nosacījumi izglītības procesa organizēšanai, lai nepieļautu bērnu iespējamu savainošanos un negatīvu pārdzīvojumu rašanos bērniem.

4. **Transformējamība:** mācību videi jāmainās atkarībā no bērnu mainīgajām interesēm, kā arī saistībā ar apgūstamo tēmu.

Organizējot izglītības procesu, tiek ievēroti šādi principi:

1. **Patstāvības un neatkarības princips:** svarīgs nosacījums bērna personisko īpašību un vajadzību veidošanai, īpaši dažāda vecuma pirmsskolas grupā. Katram bērnam ir izvēles brīvība apmierināt savas intereses un zinātkāri, ņemot vērā bērna vecumu un intereses, kā arī brīvība izvēlēties, ar kādiem līdzekļiem veikt savu produktīvo darbību. Skolotājs dod bērniem šo izvēles brīvību, neuzspiež savu viedokli un standartus, bet atbalsta katra bērna iniciatīvu.

Lai izpildītu šo nosacījumu, svarīgākā caurviju prasme ir *pašvadīta mācīšanās*, kas nozīmē, ka bērns prot kontrolēt savu uzvedību, gaidīt, spēj paveikt darbību patstāvīgi un līdz galam, izvirzīt mērķi, strādāt patstāvīgi, uztvert neveiksmes un kļūdas kā daļu no mācīšanās procesa.

2. Dažāda vecuma grupā bērnu attiecībām nereti ir sacensību raksturs - mazākie vēlas līdzināties lielajiem, lielākie sacenšas savā starpā par jaunāko bērnu līdera tiesībām. Tāpēc **pozitīvs emocionālais fons** ir viens no galvenajiem nosacījumiem pedagoģiskā procesa īstenošanai. Pozitīva emocionālā fona veidošanai palīdz tādi paņēmieni no skolotāja puses kā labestīga attieksme pret bērnu, bērna kā personības novērtējums neatkarīgi no vecuma un attīstības. Skolotājs, pārrunājot ar bērnu kļūdas, kas ir izpildītajā uzdevumā, kā arī pieņemamo uzvedību dažādās situācijās, uzvedas ar bērnu maigi un nekādā gadījumā autoritatīvi, tās cieņpilni pārrunā ar bērnu. Jebkura vecuma bērnam ir ārkārtīgi svarīga skolotāja pārlicība, ka bērnam veiksies. Skolotājam ārkārtīgi svarīga ir bērna uzticēšanās, kas skolotājam mērķtiecīgi, neuzstājīgi, taktiski jāiegūst.

Lai izpildītu šo nosacījumu, svarīgākā caurviju prasme ir *sadarbība*, kas paredz bērna spēj izprast savas domas, jūtas, emocijas un to ietekmi uz apkārtējiem. Īpaši svarīgi tas ir grupā ar dažāda vecuma grupā, kur bērni mācās sasniegt kopīgu mērķi un dalīt pienākumus nevis starp vienāda vecuma bērniem, bet starp jaunākiem un vecākiem.

3. **Organizācijas forma ir rotaļa.** Rotaļu metožu un paņēmienu pielietošana ir obligāts nosacījums izglītības procesa organizēšanai. Visas rotaļas, kurās brīvi iesaistās pirmsskolas vecuma bērns, var tikt izmantotas mācību procesā: sižetiskās lomu rotaļas, teātrālās (dramatizācijas), kustību; didaktiskās.

4. **Refleksija.** Vecākiem bērniem tiek izmantota satura refleksija - nepabeigta teikuma paņēmieni ("Es nezināju... - Tagad es zinu..."). Tāpat ikdienā pielietojama aktivitātes refleksija - bērni kopā ar skolotāju vai savā starpā apspriež un analizē rotaļnodarbību, kas viņiem patika visvairāk un kas nebija skaidrs, ko vēl gribētu uzzināt, izdarīt, apgūstot tēmu. Mazākiem bērniem tas emocionālā stāvokļa un noskaņojuma atspoguļojums, personīgo izjūtu novērtējums kopīgu aktivitāšu laikā, izvēloties kartiņu ar attēlu (emocijzīmi, krāsu, žetonus).

Tālāk nepieciešams tuvāk analizēt pašu pedagoģisko procesu pētījuma ietvaros.

2.4. Pētījuma gaita un rezultātu analīze

Organizējot mācību procesu, skolotājam jāņem vērā šādi faktori:

1. Rotaļnodarbības organizācijas formas:

- Frontālas rotaļnodarbības vai aktivitātes;
- Darbība bērnu apakšgrupās;
- Patstāvīga bērnu darbība attīstošā vidē;
- Paša iniciēta aktivitāte;
- Apvienotās rotaļnodarbības.

2. Mācību procesa organizēšanas metodes un paņēmieni:

- Rotaļa ir jebkura vecuma pirmsskolas vecuma bērna dabiska darbība, un uz rotaļas pamata tiek balstīts viss mācību process. Tieši rotaļā bērns apgūst mācību materiālu;
- Verbālās metodes un paņēmieni: dzejoļu, pasaku lasīšana un stāstīšana; saruna, ilustrāciju aplūkošana, inscenējumi;
- Praktiskās metodes: vingrinājumi, sklolotāja un bērna kopīga darbība; norādījumu izpilde;
- Uzskates metodes un paņēmieni: priekšmetu, rotaļlietu demonstrēšana; dabas parādību novērošana, pieaugušo darbs; dzīvo objektu aplūkošana; parauga demonstrēšana; leļļu, ēnu, galda teātra, flanelogrāfa izmantošana.

3. Rotaļnodarbības struktūra

- Aktualizācija – Piesaistīt uzmanību. Bērnu informēšana par mācību mērķiem. Jau apgūtā materiāla atkārtošana.
- Apjēgšana – Jauna mācību materiāla prezentācija. Atbalsts mācībām. Pamudinājums demonstrēt iegūtās prasmes. Atsauksmju sniegšana.
- Refleksija – Rezultātu izvērtēšana. Zināšanu uzlabošana un pielietošana praksē.

Mācību process tiek organizēts saskaņā ar iestādē apstiprināto gada tematisko plānu.

Skolotājs plāno katru nodarbību tēmas ietvaros, ņemot vērā bērnu personīgās īpašības un vajadzības. Rotaļnodarbību specifika jaukta vecuma grupā izvirza nepieciešamību dalīt bērnus apakšgrupās un sadalīt mācību vielu tā, lai katra vecuma grupa izprastu nodarbības un katra atsevišķa uzdevuma mērķi. Tā, piemēram, instrukcija var tikt noformēta rakstiski, papildinot ar zīmējumiem un simboliem, pēc tam to visi kopīgi izlasa un apspriež, ņemot vērā katras vecuma grupas iespējas.

Tālāk raksturotas dažas integrētās rotaļdarbības, lai atklātu pedagoģiskā darba specifiku jaukta vecuma grupā. 6.tabulā apkopots pārskats par īstenotajam nodarbībām.

6.tabula. Organizēto rotaļnodarbību plāns

Periods	Temats	Sasniedzamie rezultāti	Metodika
Novembris	“Gadalaiki”	Bērns novēro dabas parādības; Prot raksturot dabas parādības; Novērošanas prasmes attīstīšanas.	1.Dabas novērošana. 2.Saruna par gadalaikiem un dabas parādībām pēc pieredzes 3.Ceļojums pa gadalaikiem-attīstoša rotaļa. 4. Bērnu radošā darbība (zīmēšana, veidošana) 5.Literārā darba priekšlasījums. 6.Kustību rotaļa 7.Didaktiska spēle

Periods	Temats	Sasniedzamie rezultāti	Metodika
Janvāris	“Ūdens”	Bērniem tiek veidoti pētnieciskās darbības prasmes : novērošana, eksperimentēšana, salīdzināšana, pieņēmuma izteikšana (kas notiks ja...); Prasme vērot un saprast iepriekšējo darbību rezultātu	1. Ar ūdeni saistīto dabas parādību (sniegs, lietus, ledus, migla) novērojumi visa mācību gada garumā. 2. Pārrunas par ūdeni (pieredzes aktualizēšana) 3.Literāro darbu lasīšana (ekoloģiskās pasakas par ūdeni) 4.Izglītojošu video skatīšanās. 5.Didaktiskās spēles. 6.Eksperimentālā darbība.
Februāris	”Vitamīnu brigāde”	Iegūti priekšstati par produktiem, kas ir bagāti ar vitamīniem. Veidota prasme pielietot rotaļā agrāk iegūtās zināšanas par apkārtējo pasauli	1.Ilustrāciju skatīšanās; 2.Sarunas – pieredzes aktualizēšana 3.Radošā darbība (zīmēšana) 4.Izglītojošu video skatīšanās 5.Sīžetiskā lomu rotaļa 6.Kustību rotaļa 7.Didaktiskā spēle
Marts	“Pavasara stādījumi telpā”	Attīstīt prasmi saprast nodarbības mērķi, Mērķtiecība (prasme izdarīt darbu līdz galam)	1. Verbālās metodes un paņēmieni: saruna par tēmu. Stāsta “Saulspuķe” lasīšana un apspriešana. 2. Radoša kustību rotaļa „Es augu” (bērni ir «sēklas», pedagogs nosauc augsta stadiju, bērni to tiecas atspoguļot kustībās. 3. Produktīvā darbība: ziedu sēklu stādīšana podos. 4. Vārdu rakstīšana – iestādīto ziedu, sīpolu nosaukumu rakstīšana pēc parauga

Tālāk sniegta tabulā iekļauto rotaļnodarbību analīzi, galveno uzmanību pievēršot darba ar dažādu vecumposmu bērniem specifikai.

1.rotaļnodarbība “Gadalaiki”

Mērķis: Nostiprināt un sistematizēt priekšstatus par gadalaikiem, spēju tos patstāvīgi noteikt un raksturot; patstāvīgi noteikt gadalaiku secību.

Sasniedzamie rezultāti: prasme uztver mācību materiālu, prasme novērot, prasme saprast nodarbības mērķi, prasme izdarīt darbu līdz galam, prasme būt mērķtiecīgam, pozitīvu emociju pārdzīvošana uzdevumu izpildes laikā.

Izmantotie materiāli: attēli ar dažādiem gadalaikiem, divas kastītes ar burtiem, uz kartītēm gadalaiku nosaukumi, paplāte ar attēliem ar dažādu gadalaiku pazīmēm; lapa, kas sastāv no četrām krāsām, plastilīns, kociņi no koku zariem.

Nodarbībā piedalās divi pieaugušie (skolotājs un palīgs).

Vecākā grupa, vidējā grupa - kolektīva darba izpilde;

Jaunākā grupa - individuālais darbs, pēc tam pievienošanās pārējai grupai.

Aktualizācijas daļa: Skolotāja sarunājas ar visu grupu par gadalaiku pazīmēm, izmantojot mīklas un uzskates materiālus (ilustrācijas). Pēc tam visi dodas “ceļojumā” pa gadalaikiem (grupā dažādās vietās izvietoti attēli ar dažādiem gadalaikiem).

Pietura “Pavasaris”. Bērni nosauc pavasara zīmes, min mīklu. Šeit skolotāja aicina vecākus bērnus paņemt burtus no kastītes un izveidot vārdu “pavasaris”. Vidējā vecuma bērni ņem burtus no citas kastītes un pēc parauga izliek vārdu “pavasaris”. Jaunākā vecuma bērniem jāpaņem no paplātes ilustrācijas ar pavasara pazīmēm un jāpiestiprina kopējam attēlam “Pavasaris”.

Tad visi dodas tālāk, apstājoties pie katra no gadalaikiem un izpildot darbības, kas saistītas tieši ar šo gadalaiku, ievērojot uzdevumu diferenciaciju. Noslēgumā visiem bērniem tiek organizēta kustību rotaļa “Uzmini gadalaiku”.

Tad skolotāja atgādināja bērniem, ka tālāk bērni darbosies pa grupām, lūdzos viņiem sadalīties apakšgrupās bet Fēlikssam lūdz pievienoties vecākajai grupai, bet Pāvelam – vidējai.

Apjēgšanas daļa. Skolotāja aicināja bērnus atvērt aploksnis un iepazīties ar uzdevumu.

Vecākās gripas bērni saņēma aploksnī ar kartiņu, uz kuras bija rakstīts uzdevums:

1. Saģērbies un ej ārā ar skolotāju.

Skolotāja palūdza vidējā un jaunākā vecuma bērniem nostāties aiz viņiem sagatavotajiem krēsliem. Uz krēsliem bija aploksnis. Vidējās grupas bērniem paredzētās aploksnēs ir ar bultām apzīmēta satiksmes shēma, uzraksti “pa labi, pa kreisi, taisni u” un STOP zīme. STOP zīme - virziena maiņa saskaņā ar nākamo bultiņu. Jaunākā vecuma bērniem aploksnē bija karte shēma ar tādām pašām instrukcijām, bet cits maršruts.

Kamēr vecākā vecuma bērni ģērbās, maršrutu izstaigāja skolotāji ar vidējā un jaunākā vecuma bērniem. Vidējā vecuma bērni nokļuva radošajā centriņā pie galda, uz kura novietota liela lapa, kas sastāvēja no četrām krāsām, plastilīns, kociņiem no koku zariem (bērni tos vāca iepriekšējā dienā pastaigas laikā). Skolotāja izskaidroja uzdevumu mutiski: bērni veido koku, kas izvietots lapas vidū, tā zari iet uz katru no krāsām, kas apzīmē dažādus gadalikus. Tad vidējā vecuma bērni kopā ar jaunākā vecuma bērniem katru gadalaiku izrotā ar savām pazīmēm.

Skolotāja kopā ar bērniem aplūko koku attēlus dažādos gadalaikos. Problēmuzdevums: novietot vienu koka stumbru uz visiem četriem gadalaikiem tā, lai zari stieptos visos gadalaikos.

Jaunākā vecuma bērni, ievērojot aploksnē savas norādes, arī nonāca radošajā centrā pie cita galda, uz kura novietots plastilīns un modelēšanas piederumi, kā arī kartīte ar uzrakstītu un

uzzīmētu uzdevumu: no katras plastilīna krāsas (kopā 6 krāsas) izrīpināt četras bumbiņas un četras desinās.

Skolotājas palīdzē palika pie abām grupām, klausījās un pierakstīja bērnu teikto un darīšanu. Abas bērnu grupas vērsās pēc palīdzības pie skolotājas - jaunākā grupa lūdza palīdzību uzdevuma nolasīšanā, vidējā grupa, lai apstiprinātu saprastā uzdevuma pareizību. Skolotāja ieteica vidējā vecuma bērniem apsvērt, kas viņiem ir uz galda no materiāliem. Bērni apspriedās, izvirzīja idejas, kā izpildīt uzdevumu. Skolotājas palīdzē novēroja, fiksēja datus pēc skolotājas atstātās shēmas un nāca bērniem palīgā.

Kad mazākie bērni bija izpildījuši uzdevumu, skolotāja aicināja jaunākā vecuma bērnus nolikt savus darbiņus galda vidū un piedāvāja abu grupu bērniem, skatoties attēlos, noteikt katram gadalaikam atšķirīgās iezīmes.

Skolotāja pārbaudīja, vai bērni saprot uzdevuma kolektīvās daļas mērķi. Pēc tam skolotāja novēroja un fiksēja savu novērojumu: par ko bērni runā, kādus risinājumus atrod, kādus jautājumus viens otram uzdod, kurš izsaka ieteikumus, kurš klusē, kurš prot pielietot agrāk apgūto veidošanas tehniku, kurš ir vērīgs.

Paralēli skolotāja ar vecākā pirmsskolas vecuma bērniem apskatīja kokus – kādi ir to stumbri, zari. Tad skolotāja aicināja bērnus tāpat kā iepriekš (skolotāja šo paņēmienu ar bērniem atkārtoja periodiski, katrā gadalaikā, novērojot koku vainagu veida izmaiņas) stāvēt starp kokiem un paskafīties uz augšu. Kas mainījies? Kā izskatās koki galotnē? Kas notiek ar stumbriem un zariem? Vai tu redzi debesis? Kādā krāsā ir lapas? Kas notiek ar lapām rudenī? Kā sauc šo parādību (lapkritis)?

Pēc vērojuma vecākā pirmsskolas vecuma bērni atgriezās grupā, skolotāja aicināja viņus pie galda, uz kura bija novietoti zīmēšanas piederumi un liela papīra lapa. Skolotāja atgādināja bērniem, ka viņiem šodien ir grupu darbs. Darba tēma ir rudens koku vainagi. Pārrunā, kā var zīmēt visiem vienlaicīgi, kā uz lapas izkārtot detaļas; kur uz zemes atrodas cilvēks, lai viņš redzētu koku vainagus (cilvēks stāv lejā starp un skatās uz vainagiem).

Skolotāja klausījās, novēroja, fiksēja katru bērnu: kurš saprata uzdevumu, kurš uzdeva jautājumus, ja nesaprata vai vēlējās precizēt; kurš izteica idejas, kurš analizēja, kurš darbojās neatkarīgi, kurš atcerējās, ko pirms brīža vērojis ārā, velkot paralēles ar ārā darīto un pieredzēto.

Kopsavilkums: visi bērni tika iesaistīti frontālā diskusijā. Skolotāja jautāja, kā bērniem patīk rezultāts. Visiem bērniem patika rezultāti, visi bija lepmi par sevi. Skolotāja jautāja tiem, kas vēlas izteikt savu viedokli, vai kolektīvais darbs ir noderīgs un kādā veidā. Tad viņa vērsās pie jaunākās grupas bērniem: kas viņiem bija grūtākais, vai patika veidot kopīgu darbu, vai bija interesanti. Tad skolotājs vērsās pie vidējās grupas, izmantojot nepabeigtā teikuma metodi: šodien stunda bija visinteresantākā ... man tā īpaši patika ... es ne visai sapratu ... Es arī gribētu darīt... Tad skolotāja vērsās pie vecākās grupas: bērni paši stāstīja par savu darbu, kas patika, kas izdevās, kas neizdevās.

Analizējot veiktos novērojumus, autore secināja, ka darbā aktīvi iesaistījās gandrīz visi grupu bērni. Darba autore par labu lēmumu uzskata vienu vidējās grupas bērnu (Fēlikšu) pārcelt pie vecākiem vecākiem bērniem un vienu jaunākās grupas bērnu (Pāvelu) pie vidējās grupas bērniem. Tā bija laba motivācija bērniem aktīvi piedalīties procesā.

Vecākā pirmsskolas vecuma bērņus pārsteidza fakts, kā viņi nodarbības laikā devās ārā, savukārt vidējā un jaunākā vecuma bērņiem saistoša bija orientēšanās pēc kartes, lai atrastu vietu, kur izpildīt uzdevumu.

Pieci vecākās grupas bērņi, izņemot Adrianu, labi saprata uzdevuma mērķi un izdarīja secinājumus. Adriāns teica, ka viņš neredz neko īpašu, nekādu atšķirību, un viņam bija garlaicīgi. Vēlāk skolotāja darbojās ar Adrianu individuāli, kopā ar viņu apskatot attēlus un fotogrāfijas par šo tēmu.

Četri vidējās grupas bērņi saprata uzdevumu, divi bērņi (Ēriks un Aleksandra) uzdeva precizējošus jautājumus, Ēriks lūdza individuālu palīdzību. Darba autore secināja, ka,

pateicoties pārsteiguma momentam ar maršruta karti, Ēriku aizrāva uzdevums un visas nodarbības garumā interese tika uzturēta augstā līmenī. Savukārt Aleksandra nespēja saprast uzdevumu un atrast veidu, kā to izpildīt, tādēļ devās darboties kopā ar jaunākajiem bērniem.

Trīs jaunākās grupas bērni labi saprata uzdevumu un piedzīvoja pozitīvas emocijas. Viens bērns (Milana) bija sarūgtināts par to, ka viņa pati nevarēja orientēties kartē, un skolotāja vienojās ar bērnu palīdzēt orientēties pēc kartes individuāli. Aleksandra labi saprata jaunākās grupas uzdevumu, aktīvi iesaistījās darbā un pabeidza visu līdz galam.

Augsta izziņas aktivitāte tika novērota visu grupu bērniem. Lielākā daļa bērnu no visām grupām uzrādīja augstu novērošanas līmeni: pieci vecākās grupas bērni spēja analizēt un secināt uz ielas novēroto; trīs vidējās grupas bērni aktīvi argumentēja un meklēja risinājumu situācijai ar koka stumbru, divi bērni nepiedalījās diskusijā un neizteica idejas (Daria un Aleksandra), bet uzmanīgi vēroja argumentācijas gaitu. Citi bērni; visi no jaunākās grupas, aktīvi apsprieda, kā viņa veiks uzdevumu, viena meitene rīkojās pilnīgi patstāvīgi, ātri pabeidza darbu un devās pie vidējās grupas bērniem (Eva), divi bērni (Milāna un Marianna) vadījās nevis pēc uzdevuma kartītē, bet pēc Evas darba parauga.

Darba autore secināja, ka jaunāko un vidējo grupu kopīgais kolektīvais darbs devis labu rezultātu – vidējā vecuma bērni uzņēma mazāko vadību un uzraudzību, dalījās savos novērojumos un idejās, palīdzēja mazākajiem darīt to, ko mazākie gribēja, bet viņiem patstāvīgi tas vēl neizdevās.

Lai gan darba autore uzskata, ka lielākiem bērniem bija grūti izpildīt praktisko daļu - zīmēt kokus šādā skatījumā, pārrunājot darba izpildi, bērni parādīja augstu līdzšinējās vērošanas pieredzes izmantošanas līmeni. Adrians lūdza skolotāja palīdzību, viens bērns (Marks) nemitīgi jautāja, vai viņš rīkojas pareizi. Savukārt Emīlija ieteica Artēmijam viena koka vietā uzzīmēt divus.

Darba autore secināja, ka bērni labi tika galā ar problemātisko situāciju, kā attēlotos priekšmetus sadalīt uz papīra lapas starp bērniem. Var secināt, ka visi šajā nodarbībā izvirzītie uzdevumi ir sasniegti. Nodarbības organizēšanas forma pildīja savu funkciju vēlamā rezultāta sasniegšanā.

Pārsteiguma brīžiem un motivācijai ir liela nozīme intereses uzturēšanā visas rotaļnodarbības laikā visu vecumu bērnos, kas pozitīvi ietekmēja bērna personīgās īpašības un vajadzības.

2.rotaļnodarbība “Ūdens” (1.pielikums)

Mērķis: Bagātināt un precizēt zināšanas par ūdeni, tā īpašībām; veicot pētījumus, lai apstiprinātu savu zināšanu pareizību; patstāvīgi noteikt darba gaitu - kas kam seko.

Sasniedzamie rezultāti: prasme uztvert mācību materiālu, prasme novērot, prasme saprast nodarbības mērķi, prasme izdarīt darbu līdz galam, mērķtiecība, pozitīvas emocijas uzdevuma izpildes laikā.

Izmantotie materiāli:

Jaunākajai grupai: attēli, kuros redzama jūra, upes, ezeri, lietus mākoņi. Trīs dažāda biezuma otas, A4 balta lapa, akvareļkrāsas, ūdens trauciņi, salvetes mērcēšanai, paliktņi.

Vidējai grupai: materiāls zīmēšanas stūrītī pēc izvēles.

Vecākajai grupai (eksperimentam): uz paplātēm virtuves sūkļi, papīra salvetes, vate, auduma salvetes, oļi, koka dēlīši, pipetes, ūdens.

Šī nodarbība ir viena no eksperimentālo nodarbību cikla par ūdens īpašībām mēneša tēmas "Ūdens" ietvaros. Kopumā šīs tēmas ietvaros notiek piecas nodarbības ar eksperimentāli pētnieciskām aktivitātēm, kurās bērni apakšgrupās pārmaiņus veic eksperimentus, atspoguļo tos zīmējumos, veido radošus darbus, apraksta dažādus faktus par ūdeni.

Visu trīs apakšgrupu bērni fiksē saņemtos datus: vecākie bērni pieraksta datus vārdiem un simbolos, vidējā vecuma bērni raksta atslēgas vārdus pēc modeļa, jaunākie bērni atzīmē atbildes dažādās krāsās.

Tēmas noslēgumā iegūtā informācija tika apkopota, un katrs bērns izveidoja savu grāmatiņu "Kas ir ūdens".

Skolotāja iepriekš organizēja stundai nepieciešamo attīstošo vidi: materiāls praktiskajai darbībai - eksperimentu centrā ir materiāls un aploksne ar rakstisku uzdevumu vecākajai grupai; zīmēšanas centrā atrodas aploksne ar uzdevumu jaunākajai grupai; uz vienas no darbvirsām ir aploksne ar uzdevumu vidējai grupai.

Šajā nodarbībā bija nepieciešama divu skolotāju klātbūtne. Aktualizācijas daļā visi bērni kopā ar skolotāju vēroja un pārrunāja iepriekšējā dienā notikušā eksperimenta rezultātus:

1. Cik ilgi kūst sniegs istabā.
2. Kurš kušanas ūdens avots ir tīrāks: sniegs no zemes vai sniegs no jumta.

Pēc tam visi bērni piedalījās kustību rotaļā "Pik-Pak".

Tad skolotāja atgādināja bērniem, ka lielākie bērni šodien iet uz eksperimentu centriņu, vidējās grupas bērni iet pie galda ar aploksni, bet mazākie uz zīmēšanas centriņu. Lūdz grupām izlasīt uzdevumus un sākt tos pildīt.

Apjēgšanas daļa

Vecākās grupas bērni saņēma aploksni ar eksperimenta "Kur pazūd ūdens" (kādi materiāli uzsūc ūdeni) aprakstu:

1. Pārrunāt eksperimenta nosaukumu un apsvērt eksperimentam pieejamos materiālus.
2. Pārrunāt, ko tieši bērni darīs.
3. Veikt eksperimentu.
4. Ievadīt datus tabulā.

Vidējās grupas bērni saņēma aploksni ar uzdevumu:

1. Izlasīt pasaku, padomāt, kādu vārdu trūkst.
2. Vēlreiz izlasīt pasaku un uzzīmēt to.
3. Parakstīt savu darbu pēc parauga lapas aizmugurē.

Jaunākās grupas bērni saņēma aploksni ar uzdevuma attēliem, kā arī aprakstu:

1. Uzzīmēt jebkuru ūdens tilpni: jūra, upe, ezers, lietus mākonis. Izmantojiet slapjo krāsošanas tehniku.

Tehnikas apraksts:

- 1) Ar otu samitrināt papīra lapu.
- 2) Uzzīmēt attēlu ar citu otu.
- 3) Lai zīmētu smalkas līnijas un detaļas, jāizmanto trešā otiņa, jāpagaida, līdz lapa nožūst, un tad jāvelk tievas līnijas.
- 4) Parakstīt savu darbu - attēla nosaukumu un savu vārdu (skolotājs ar punktētu līniju raksta attēla nosaukumu un bērna vārdu).

Nodarbības laikā skolotāja novēroja un pierakstīja, kā bērni saprata stundas mērķi. Vecākās grupas bērni izlasīja darba plānu un sāka apsvērt, kādi materiāli viņiem ir, un apspriest,

kam tie paredzēti un ko ar tiem var darīt. Vidējās grupas bērni nevarēja izlasīt uzdevumu, apsprieda, ko varētu nozīmēt attēli, un devās pēc palīdzības pie vecākās grupas bērniem. Vecākās grupas bērns (Marks) izlasīja pirmo uzdevumu un teica jaunākajiem bērniem, ka nevar viņiem palīdzēt, jo nevēlas palaist garām eksperimentu. Bērni vērsās pie skolotājas, lūdzot palīdzību. Skolotājas palīgs nolasīja uzdevumu.

Jaunākās grupas bērni atvēra aploksni, aplūkoja uzdevumu un materiālu. Bērni līdz galam nesaprata, ko zīmēs. Tā kā viņi neprot lasīt, vērsās pie skolotājas pēc palīdzības. Skolotāja kopā ar bērniem izlasīja uzdevumu un aplūkoja attēlus. Pārlicinājās, vai bērni saprot uzdevuma mērķi. Pēc tam visi kopā pārrunāja darba gaitu un nepieciešamos materiālus.

Skolotāja jautāja bērniem, cik otas jāņem, viņa pārlicinājās, ka bērni saprot, ka jāņem trīs otas. Skolotāja vēroja, kā jaunākā grupa gatavoja savus darbus, kādus materiālus ņem. Skolotāja vēroja, kā bērni risina kādu problemātisku brīdi - kādu otu izvēlēties ūdens uzklāšanai, kādu zīmēšanai. Skolotāja aizgāja no jaunākās grupas un pievienojās vidējās grupas bērniem, fiksējot, kādu materiālu bērni izvēlējās zīmēšanai, kā bērni veica darbu, ko viņi pārrunā, vai lūdz vēlreiz lasīt tekstu, vai vēlreiz jautā, kā norit stāsts.

Visus novērojumus skolotāja fiksēja. Pēc uzdevumu izpildes skolotāja jautāja jaunākās un vidējās grupas bērniem, kas vēl šodien jāpaveic. Bērni atcerējās, ka viņiem bija jāievada iepriekšējā pētījuma dati norezultātiem novērojumu dienasgrāmatā. Skolotāja novēroja bērnus, fiksēja, kurš no bērniem atcerējās iepriekšējā dienā veiktā pētījuma rezultātus, kurš piegāja un paskatījās vēlreiz, kurš neuzrakstīja vai uzrakstīja nepareizus rezultātus.

Skolotāja pievienojās vecākajai grupai, pierakstīja pētījuma novērojumus. Rotaļnodarbības laikā tika fiksēti dati par katru bērnu: kurš no bērniem analizēja, kurš vispārināja, kurš izdarīja secinājumus, kurš rīkojās neatkarīgi, kurš ieviesa jaunas idejas. Vecākās grupas bērni pabeidza eksperimentu un atgriezās pie tabulām, lai ievadītu datus tabulā. Skolotāja novēroja, kā bērni aizpilda datus, vai bija vēriģi pētījuma laikā, vai saprata rezultātu. Skolotāja arī novēroja, kā bērni ievadīja iepriekšējā eksperimenta datus – kurš no bērniem atceras novērojuma rezultātu, kurš no bērniem jautā citiem, kurš nāca paskatīties vēlreiz.

Skolotāja konstatēja, ka visi bērni darbu pabeidza līdz galam, nonāca pie secinājuma, ka šajā nodarbībā bērniem bija augsts motivācijas līmenis.

Kopsavilkums. Nodarbības beigās bērni pulcējās visi kopā pārrunām. Skolotājs uzdeva jautājumus katrai apakšgrupai atsevišķi, klausījās visi bērni. Mazākie bērni atbildēja, vai viņiem patika zīmēt jaunajā tehnikā, kā šo tehniku sauc, kas tajā bija jādara neparasti, kādas krāsas bērni izmantoja savos darbos, ko attēloja.

Vidējās grupas bērni atbildēja uz jautājumiem, kāpēc un kam vajadzīgs lietus, kas notiks, ja nebūs lietus, bet būs tikai saule; vai bērniem patika zīmēt pēc stāsta, kas kuram bija grūtākais.

Skolotāja ieteica vecākās grupas bērniem salīdzināt savu pētījumu rezultātus, vai visiem ir vienādi vai atšķirīgi dati, dalīties ar saviem rezultātiem un secinājumiem.

Analizējot savus novērojumus, darba autore secināja, ka darbā aktīvi iesaistījās visi bērni. Vidējās grupas bērni lūdza palīdzību nolasīt uzdevumu vispirms vecākās grupas bērniem un tikai pēc atteikuma - skolotājam. Darba autore pozitīvi vērtē to, ka beigās visi bērni saprata nodarbības mērķi un pielietoja praksē savas prasmes analizēt, sekot līdzi darba gaitai, vispārināt, izdarīt secinājumus, izmantot pagātnes pieredzi. Visi bērni bija ļoti aktīvi un labi motivēti: lielie ar eksperimentālām aktivitātēm, vidējie ar neparastu zīmēšanas sižeta pasniegšanas veidu, mazākie ar jaunu zīmēšanas tehniku. Visi vecākās grupas bērni saprata pētījuma mērķi, īstenošanas gaitu un metodi. Viņi demonstrēja augstu novērojumu efektivitāti nodarbības eksperimentālajā daļā. Adrians sevi labi parādīja – visus datus tabulā pareizi ievadīja abiem pētījumiem pēc atmiņas. Viens bērns (Kirills) neatcerējās otrā eksperimenta rezultātus, bija slinks nākt klāt paskatīties, nepabeidza darbu līdz galam.

Viens vidējās grupas bērns (Ēriks) paziņoja, ka neko nesaprot un neko nedarīs. Skolotāja atgādināja Ērikam, ka viņam ļoti patīk grāmatas, un piedāvāja viņam izdrukāt stāsta tekstu, un Ēriks savukārt var uzzīmēt attēlu, un viņš dabūs grāmatu. Pāvels paņēma šo ideju, piedāvāja palīdzēt Ērikam izveidot grāmatas vāku. Ēriks bija sajūsmā un ķērās pie darba. Skolotājs teica Ērikam, ka viņš varētu arī ievietot savus pētījumu rezultātus savā grāmatā. Pēc tam Ēriks sāka strādāt vēl uzcītīgāk.

Visiem bērniem patika grāmatas ideja. Ņikita gribēja vai nu lasīt, vai zīmēt. Trīs vidējās grupas bērni (Aleksandra, Ēriks, Darija) vairākas reizes lūdza pārlasīt tekstu, pēc tam skolotāja uzzīmēja piktogrammu: saules stari – mākoņi – slīpa lietuszāle, pēc kā bērni paši veica darbu. Tikai divi vidējās grupas bērni (Ņikita un Fēlikss) atcerējās iepriekšējā pētījuma rezultātus, pārējie bērni devās skatīties.

Viens jaunākās grupas bērns (Aleksandrs) pats netika galā ar otu izvēli, trīs bērniem (Milanai, Aleksandrai un Marianai) bija nepieciešama individuāla skolotāja palīdzība, lai saprastu darba veikšanas tehniku. Visi jaunākās grupas bērni lūdza palīdzību, lai ievadītu datus pirmajam pētījumam.

Secinājums: plānojot rotaļnodarbības gaitu, jāņem vērā katra vecuma un katra bērna attīstības īpatnības un intereses. Eksperimentālās aktivitātes un obligāta rezultātu fiksēšana veicina bērna personisko īpašību un vajadzību līmeņa attīstību.

3.rotālnodarbība Veikals “Vitamīnu brigāde”

Mērķis: Veidot priekšstatu par to, kur un kā varam iegādāties vitamīniem bagātus pārtikas produktus; Veidot prasmes pielietot rotaļā iepriekš iegūtās zināšanas par apkārtējo pasauli, mērķtiecīgi veikt uzdevumu, lai vēlāk tās pielietotu kopējā rotaļā.

Sasniedzamie rezultāti: prasme uztvert mācību materiālu, prasme novērot, prasme saprast nodarbības mērķus, prasme izdarīt darbu līdz galam, mērķtiecība, pozitīvu emociju pārdzīvošana nodarbības laikā.

Izmantotie materiāli: Augļu un dārzeņu attēli. Veikala letes attēls, izkārtņu fotogrāfijas ar veikala nosaukumu un darba laiku. Materiāli zīmēšanai un veidošanai mākslas centrā. Galds letei, kases aparātam. Rotaļu aksesuāri veikalam - kases aparāts, svāri, grozi ar dažādiem plastmasas dārzeņiem un augļiem.

Skolotājs jau iepriekš sagatavoja nodarbībai nepieciešamo attīstošo vidi: visi nepieciešamie materiāli praktiskajai darbībai tiek sakārtoti attiecīgajos centros. Uz galda ir trīs aploksnēs ar uzrakstiem “1.grupa”, “2.grupa”, “3.grupa”. Aploksnēs uzdevums katrai grupai. Viss nepieciešamais materiāls ir izkārtots atbilstošajos centros.

Aktualizācijas daļa. Skolotāja vadīta frontālu sarunu visu bērnu grupu par vitamīniem bagātiem pārtikas produktiem - augļiem un dārzeņiem, un to, kur tos var iegādāties pilsētvidē. Skatīta un apspriesta izglītojoša multfilma - rotaļa bērniem. Pēc tam visi bērni piedalījās kustību rotaļā “Vitamīnu brigāde”.

Tālāk skolotāja stāstīja, ka pirmajā nodarbības daļā bērni darbosies savās apakšgrupās, pildot kādu uzdevumu kopīgai rotaļai “Veikals”, kas notiks nodarbības otrajā daļā un kurā piedalīsies visi.

Šīs nodarbības ietvaros skolotāja Pāvelu pārcēla uz vidējo grupu, par ko viņa zēnu iepriekš informēja.

Apjēgšanas daļa. Vecākās grupas bērni saņēma aploksni, kurā aprakstīta darba gaita:

1. Uzzīmēt naudu lietošanai rotaļu veikalā
2. Izdomāt veikala nosaukumu un izveidot izkārtņi ar nosaukumu.
3. Izveidot izkārtņi ar veikala darba laiku pa dienām un stundām.

Vidējās grupas bērni saņēma aploksni ar attēliem par darba gaitu un instrukcijām:

1. Iekārtot veikala leti. Produkti - dārzeņi un augļi.
2. Aprīkot veikala kasi.
3. Uzrakstīt precēm cenu zīmes.

Jaunākās grupas bērni saņēma aploksni ar darba gaitas attēliem un rakstisku uzdevumu:

Izgatavojiet no plastilīna augļus un dārzeņus – katrs bērns gatavo 3 augļus un 3 dārzeņus.

Skolotāja novēroja un pierakstīja, kā bērni saprata stundas mērķi. Vecākās grupas bērni izlasīja uzdevumu, apsprieda, kur to darīs, un devās uz radošās darbības centru. Vidējās grupas bērni aplūkoja attēlus, izteica pieņēmumus, devās pie vecākajiem bērniem ar lūgumu palīdzēt lasīt. Jaunākās grupas bērni apskatīja bildes, saprata, ko veidos, devās pie lielākajiem bērniem lasīt uzdevumu. Lielākie bērni vidējās un jaunākās grupas bērniem nolasīja uzdevumu, ar mazākajiem pārrunāja, ko un kur viņi darīs. Skolotāja novēroja visu grupu bērnus, pārliccinājās, vai viņi saprot uzdevuma mērķi. Skolotāja vēlreiz individuāli runāja ar bērniem par nodarbības mērķi. Skolotāja novēroja visu grupu bērnus, fiksēja datus: kā bērni saprata no kādiem materiāliem, kā taisīs veikalu; kurš no bērniem analizēja, kurš izteica idejas, kurš uzdeva jautājumus, kurš novēroja citu bērnu rīcību, kurš atsaucā atmiņā un pielietoja esošās zināšanas.

Vērojot jaunākās grupas bērnus, skolotāja fiksēja, kurš no bērniem saprata uzdevumu, kurš no bērniem ar uzdevumu tika galā pats, kurš, veicot darbu, vadījās pēc attēlā redzamā attēla, kurš vadījās pēc citu bērnu darba. Skolotāja novēroja, kurš no bērniem spēlē izmantoja iepriekš iegūtās zināšanas par apkārtējo dzīvi, kurš lūdza palīdzību, kurš rīkojās patstāvīgi, bet kopīga mērķa ietvaros.

Skolotāja pievienojās vecākajai grupai, vēroja, kā bērni risina problēmsituāciju – cik un kādas banknotes jāizgatavo, lai visiem pietiktu. Bērni arī pārrunāja, no kā jātaisa monētas. Vidējās grupas bērni vērsās pie vecākajiem pēc palīdzības parakstot uz cenu zīmēm, tādejādi vecākās grupas bērniem bija diezgan daudz darāmā.

Bērni vērsās pēc palīdzības pie skolotājas, skolotāja, lai radītu problēmsituāciju lielākajiem bērniem, atsaucās uz aizņemtību ar mazākajiem un lūdza vecākos palīdzēt pašiem. Skolotāja novēroja un pierakstīja, kā vecākās grupas atrisinās šo situāciju. Visi bērni darbu pabeidza līdz galam, izņemot vidējās grupas bērnu (Ēriks), kurš zaudēja interesi par uzdevumu un devās uz grāmatu stūri, un vienu bērnu (Nikita), kurš neaizgāja, bet neizpildīja uzdevumu, bet vienkārši spēlējās.

Kad uzdevumi visām trim grupām bija gatavi, bērni sāka lomu rotaļu (Ēriks atgriezās). Bērni kopā ar skolotāju nolēma, ka veikalā strādās divi darbinieki - viens pārdevējs apkalpo preces, otrs ir kasieris. Skolotāja vēroja, kā bērni risina problēmsituāciju – jaunākās grupas bērni gribēja būt kasieri, bet skaitīt neprot.

Tā ka bērniem bija apgrūtināti visiem vienlaicīgi iesaistīties rotaļā, skolotāja ieteica bērnus sadalīt divās grupās un spēlēt pēc kārtas - viena grupa spēlējas, otra grupa šajā laikā zīmē par tēmu “Dārzeņu un augļu veikals”. Skolotāja vēroja, kā bērni risina problēmsituāciju – godīgi dalās grupās. Vecākās grupas bērns (Kirils) piedāvāja dalīties pēc kārtas kā sporta nodarbībā (pirmais – otrais).

Kopsavilkums. Nodarbības beigās bērni visi pulcējās kopā, lai apkopotu rezultātus. Skolotāja uzdeva jautājumus visiem bērniem pēc kārtas, nesadalot bērnus apakšgrupās: vai jums patika nodarbība, kas tieši patika visvairāk, kas jums izdevās vislabāk, ko jaunu iemācījāties, ko darītu citādi, ja rotaļu atkārtotu, kādi pirkumi visvairāk patika.

Visi bērni bija apmierināti ar aktivitāti un sevi, viens bērns (Ēriks) teica, ka spēlēties bija interesantāk nekā gatavoties spēlei. Skolotāja visiem bērniem jautāja, vai rotaļa būtu bijusi tik pat interesanta, ja vismaz viena grupa nebūtu piedalījusies sagatavošanā. Bērni izteica savu viedokli, viens vecākās grupas bērns (Kirils) pauda viedokli, ka gatavošanās procesā svarīgākā ir bijusi vecākā grupa, sākās diskusija starp bērniem, jo katrs vēlējās uzsvērt sava veikuma svarīgumu. Skolotāja novēroja un pierakstīja rezultātus.

Analizējot nodarbību, darba autore secina, ka bērni bija aktīvi un mērķtiecīgi. Nodarbības mērķi saprata gandrīz visi bērni, izņemot divus vidējās grupas bērnus (Ēriku un Aleksandru) - bērni līdz galam nesaprata nodarbības mērķi, sāka spēlēties ar materiālu. Viens jaunākās grupas bērns (Aleksandrs) daudzkārt nāca klāt un jautāja, vai viņš darbu dara pareizi, savukārt divi bērni, kuriem parasti nepieciešams pedagoģiskais atbalsts (Milāna un Marianna), to darīja paši, koncentrējoties uz attēliem, nevis uz citu bērnu darbu.

Vecākās grupas bērni saprata nodarbības mērķi. Viens bērns (Eva) ļoti ātri tika galā ar uzdevumu un devās pie vidējiem bērniem. Divi bērni no vidējās grupas (Pāvels un Ņikita) uzrādīja labu prasmi pielietot spēlē iepriekš iegūtās zināšanas par apkārtējo dzīvi, Fēlikss vairākas reizes vērsās pēc palīdzības pie skolotājas, pārējie bērni ietvaros darbojās patstāvīgi, orientējoties uz kopējo mērķi. Skolotāja pievienojās vecākajai grupai, vēroja, kā bērni risina problēmsituāciju – cik un kādas banknotes jāizgatavo, lai visiem pietiktu.

Bērni arī pārrunāja, no kā jātaisa monētas. Divi bērni (Emīlija un Marks) uzrādīja augstu spēju analizēt, izdarīt secinājumus un loģiskus spriedumus. Darba autore uzskata, ka pēc šīs rotaļnodarbības rezultātā divi jaunākās grupas bērni (Eva un Pāvels) atbilst augstākam personisko īpašību un vajadzību līmenim nekā citi jaunākās apakšgrupas bērni. Par to liecina demonstrētā mērķtiecība uzdevuma izpildē, prasme loģiski domāt un iepriekš iegūto zināšanu par apkārtējo pasauli pielietojuma rotaļā labs līmenis. Darba autore uzskata par pareizu lēmumu šajā nodarbībā Pāvelu pārcelt uz vidējo grupu.

Var pieņemt, ka plānotie uzdevumi šādi organizētā nodarbībā tika pilnībā izpildīti visiem bērniem, arī grūti motivējamajam Ērikam. Lielākajai daļai vecākās grupas bērnu uzlabojās spēja izdarīt secinājumus, loģiskus secinājumus, rīkoties patstāvīgi, uzlabojās vērīgums.

Arī vidējās grupas bērni uzrādīja uzlabojumu izvirzītā mērķa izpratnē un darba izpildē līdz galam, izņemot Ēriku. Jaunākās grupas bērni demonstrēja daļēju sava uzdevuma mērķa

izpratni, taču, zinot, ka ir sagaidāma rotaļa, viņi mērķtiecīgi pabeidza savu darbu līdz galam. Visi bērni bija pozitīvi noskaņoti un draudzīgi.

Secinājums: Nodarbība, kas ietver lomu rotaļu, dod augstu motivāciju bērniem, ja skolotājs ņem vērā katra vecuma un katra bērna attīstības īpatnības un intereses.

4. rotaļnodarbība “Pavasara stādījumi telpā”

Mērķis: Bagātināt un precizēt bērnu zināšanas par augu audzēšanu; veicināt bērnu izpratni par apstākļiem, kas nepieciešami augu veiksmīgai augšanai; patstāvīgi noteikt darba gaitu (darbības secību), šīs zināšanas pielietojot nākotnē augu augšanas novērošanas procesā.

Sasniedzamie rezultāti: prasme uztvert mācību materiālu, prasme novērot, prasme saprast nodarbības mērķis, prasme izdarīt darbu līdz galam, mērķtiecība, pozitīvu emociju uzdzīvošana nodarbības laikā.

Izmantotie materiāli: trīs nelielas kastes ar zemi, plastmasas glāzes un plastmasas karotes atbilstoši bērnu skaitam, smidzinātāji, oriģinālie iepakojumi ar ziedu sēklām (uz iepakojuma ar ziedu attēlu) – vecākajai grupai paciņas ar divu veidu lielajām sēklām, vidējai grupai paciņas ar asteres un pansijas sēklām (mazās sēkliņas); un sīpoli jaunākajai grupai; sēklu paplātes, uzdevumu aploksnēs; kartītes ar ziedu sēklu nosaukumu, uz kurām arī uzzīmēts šis zieds; kartītes ar sīpola attēlu un vārdu Sīpols.

Skolotāja jau iepriekš organizēja nodarbībai nepieciešamo attīstošo vidi: materiāls praktiskajām nodarbībām atrodas uz atsevišķa kopīga galda, aploksnēs ar uzdevumu novietas uz trim galdiem, pie kuriem bērni mācās apakšgrupās.

Aktualizācijas daļa. Tās ietvaros skolotāja vadīja frontālu sarunu ar visu bērnu grupu, nolasīja stāstu un demonstrēja attēlus. Pēc tam visi bērni piedalījās kustību rotaļā. Pēc rotaļas skolotāja kopā ar visiem bērniem aplūkoja materiālu, kas bija sagatavots uz kopējā galda. Tālāk skolotāja atgādināja bērniem, ka pēc darba sākšanas apakšgrupās šodien apakšgrupas tiek sadalītas kā ierasts. Bērni jau zina, kurā apakšgrupā viņi ir iesaistīti. (atkarībā no nodarbības veida un bērnu īpašībām skolotājs maina bērnus no vienas apakšgrupas uz otru, iepriekš brīdinot bērnu par to pirms nodarbības).

Apjēgšanas daļa. Skolotāja aicināja bērnus nākt pie saviem galdiem un apskatīties, kādi uzdevumi viņiem ir aploksnēs. Vecākās grupas bērni saņēma aploksnī, kurā aprakstīts darba gaita:

1. Ielbērt zemi glāzē.
2. Apsmidzināt zemi ar ūdeni no smidzināšanas pudeles.
3. Sadalīt sēklas vienādi visiem bērniem. 4. Izveidot padziļinājumu centrā un ievietojiet sēklas zemē.

4. Apkaisīt iedēstīto sēklu ar zemi.
5. Apsmidzināt ar ūdeni.
6. Uzrakstīt savu vārdu un ziedu sēklu nosaukumu.

Vidējās grupas bērniem tika iedota aploksne ar attēliem par veicamo darbu un atslēgas vārdi, kā arī tika lūgts parakstīt savu vārdu un ziedu sēklu nosaukumu atbilstoši paraugam.

Jaunākās grupas bērni saņēma aploksni ar attēliem, kuros redzama sīpolu stādīšanas gaitas zemē, kā arī uzdevumu atrast kartīti ar savu vārdu un apvilkt to pa punktotajām līnijām.

Skolotāja novēroja un pierakstīja, kā bērni saprata nodarbības mērķi. Vecākās grupas bērni izlasīja darba plānu un sāka to apspriest savā starpā, pārrunājot, kas viņiem būtu nepieciešams vispirms no materiāliem.

Vidējās grupas bērni aplūkoja attēlus, nevarēja tos izlasīt un devās pie vecākajiem ar lūgumu palīdzēt viņiem lasīt. Jaunākās grupas bērni skatījās attēlos, neko nesaprata, gāja aplūkot visus materiālus, tad devās pie lielākajiem skatīties, ko viņi dara. Jaunākās grupas bērns piegāja pie skolotājas un teica, ka neko nesaprot. Skolotāja pievienojās jaunākajai grupai, pārrunāja ar bērniem, kāpēc viņi dara šo darbu, pārbaudīja, vai bērni saprata nodarbības mērķi. Pēc tam visi kopīgi pārrunāja darba gaitu, skolotāja atstāja jaunāko grupu un pievienojās vidējai grupai, vērojot, kā bērni veic darbu, ko pārrunā, kādus jautājumus viens otram uzdod. Visus novērojumus skolotāja fiksēja.

Skolotāja pievienojās vecākajai grupai, pierakstīja novērojumus, kā bērni risināja problēmsituāciju - kā sadalīt sēklas vienādi. Piefiksēja datus par katru bērnu: kurš no bērniem analizēja, kurš vispārināja, kurš rīkojās patstāvīgi; kas uzdeva jautājumus, ja nesaprata, kurš no bērniem vispār neko neteica. Bērni pabeidza darbu, notīrīja savas darba vietas, kopā ar skolotāju nolika glāzes uz palodzes, nomazgāja rokas un ķērās pie otrā uzdevuma.

Bērni zina, kur atrodas rakstīšanas un zīmēšanas materiāli, kurā stūrī ir kartītes ar nosaukumiem. Skolotāja vēroja, kā bērni risina uzdevumu – kādu kartīti ar ziedu nosaukumu izvēlēties, īpašu uzmanību pievēršot tam, kādu kartīti izvēlēšies jaunākās grupas bērni.

Skolotāja novēroja bērnus, klausījās viņos, sadarbojās ar bērniem un pierakstīja visus savus novērojumus.

Kopsavilkums: nodarbības beigās bērni kopā pārrunāja, ko dara. Skolotāja ieteica jaunākajai grupai izvēlēties emocijzīmi, kas atbilst tam, kā bērns vērtē sava darba rezultātu. Skolotāja arī uzdeva jautājumu, ko bērni sagaida nākotnē, kas šajā labā jādara. Tad skolotāja vērsās pie vidējās grupas bērniem ar jautājumiem pēc “nepabeigtā teikuma” metodes: šodien nodarbībā visinteresantākais bija.... Man īpaši patika... īsti nesapratu... gribētu to darīt ... Vecākās grupas bērni paši stāstīja par savām emocijām, novērojumiem, izteica secinājumus.

Analizējot savus novērojumus, darba autore secināja, ka darbā aktīvi iesaistījās visi bērni. Vidējās grupas bērni vērsās pie vecākajiem, lai palīdzētu izlasīt vārdus. Arī pēc vārdu izlasīšanas vidējās grupas bērni nesaprata, kas īsti ir jādara, tādēļ devās novērot vecākās grupas bērnu darbību. Jaunākās grupas bērni uzreiz vērsās pēc palīdzības pie skolotāja.

Darba autore pozitīvi vērtē to, ka beigās visi bērni saprata nodarbības mērķi un pielietoja praksē savas prasmes analizēt, sekot līdzi darba gaitai, vispārināt, izdarīt secinājumus, izmantot pagātnes pieredzi. Bērni demonstrēja augstu izziņas aktivitāti.

Bērni ar zemu novērošanas līmeni parādīja labus rezultātus. Viens jaunākās grupas bērns (Aleksandrs) patstāvīgi staigāja starp vecākās un vidējās grupas bērniem, līdz saprata visu darba gaitu un pats to pabeidza. Otrs bērns (Milana) vērsās pie skolotāja un periodiski lūdza palīdzību. Vecākās grupas bērns (Marks) jautāja skolotājai, vai viņš dara pareizi, pēc tam viņš pilnībā iesaistījās procesā un vairs pie skolotāja nevērsās.

Veicot uzdevumu, visi bērni bija labā noskaņojumā. Ērikam pasliktinājās garastāvoklis, kad bija jāsakopj darba vieta un jāparakstās, bet palīgā nāca puisis no viņa grupas, Ēriks bija sajūsmā un turpināja strādāt. Arī Kirilam noskaņojums pasliktinājās, kad beidzās interesantākā praktiskā daļa un nācās sakopt un rakstīt. Lielākās un vidējās grupas bērni, izņemot Adrianu un Ēriku, atrada labu risinājumu, kā noteikt, kurš ziedu sēklu nosaukums viņiem jāraksta un beigu daļā varēja paskaidrot, kāpēc. Daudzi bērni ne tikai uzrakstīja vārdu, bet arī uzzīmēja ziedu.

Secinājums: plānojot rotaļnodarbības darbu, jāņem vērā katra vecuma un katra konkrētā bērna attīstības īpatnības.

Pēc skolotāja organizētajām tematiskajām rotaļnodarbībām atkārtoti tika veikti pedagoģiskie novērojumi, lai izvērtētu bērnus pēc izstrādātajiem personīgo īpašību un vajadzībām kritērijiem. Bērnu atkārtota raksturošana šajā pētījumā tika veikta 2022. gada martā. Īss bērnu raksturojums pētījuma beigās sniegts 7.tabulā. Bērnu vecums ir norādīts uz pētījuma sākumu.

7.tabula. Bērnu personības īpašību un vajadzību raksturojums pētījuma beigās

	Vārds	Bērna personīgo īpašību un vajadzību raksturojums
1.	Artemijs 5 g.9 mēn.	Viņš labi uztver darba mērķa prezentācijas formu, no kuras labi izprot tēmas būtību un uztver izglītojošo materiālu. Lepnums, ka var palīdzēt citiem – paaugstināta pašapziņa. Labs novērošanas prasmes, ir vērtīgs, labi attīstīta loģiskā domāšana. Patstāvīgo darbu veic līdz galam, prot izvirzīt un sasniegt mērķi, bet netiecas darīt pāri saviem spēkiem. Emocionalitāte un neaizsargātība palika tajā pašā līmenī. Pieauguša cilvēka klātbūtne nomierina.
2.	Marks 5 g.7 mēn.	Mācību materiāls joprojām tiek uztverts ātri un efektīvi, ir palielināts uzsvars uz specifisku zināšanu iegūšanu. Kautrība saglabājas, taču daudz mazāk sācis pārjautāt, vai visu dara pareizi. Jūtas pārliecinātāk, palīdzot jaunākiem bērniem
3.	Kirils 5 g.7 mēn.	Joprojām nepieciešama pieaugušo uzraudzība. Viņš labāk iekļaujas, uzskata par īpaši saistošām nodarbības ar eksperimentiem un sižetiskām lomu rotaļām. Viņš cenšas darīt pēc iespējas mazāk, bet, zinot, ka priekšā ir kaut kas interesants, viņš pieliek pūles.
4.	Emīlija 5 g.8 mēn.	Manāmi pieaugusi vēlme apgūt mācību materiālu. Tajā pašā laikā viņa demonstrē vienaldzību pret saviem rezultātiem kopējā kolektīva darbā, lai gan rezultāts vienmēr ir izcils. Novērtē savudarba procesu, bet nekad nenovērtē savu rezultātu, sakot, ka viņai ir vienalga, kamēr visi rādītāji paliek augstā līmenī un aug. Atsakās no palīdzības sniegšanas savas grupas un jaunākās grupas bērniem. <i>Pedagoga secinājumi pēc novērošanas:</i> Ieteicams vecākiem pārrunāt ar psihologu Emīlijas sociāli emocionālās uzvedības īpatnības, lai noskaidrotu iespējamo cēloni.
5.	Adrians 5 g.4 mēn	Mācību materiāls uztver daļēji. Viņš ir zinātkārs, kas izpaužas bērna vērtīgumā, bet ir izklaidīgs. Nodarbības mērķa izpratne ir ievērojami augusi līdz ar vecākās grupas bērnu piedalīšanos skaidrošanā. Nepieciešams paraugs vai kontrole. Nepieciešama pieaugušo uzslava.
6.	Nikita 4 g.3 mēn.	Viņš ir vienīgais bērns, kuram šādā veidā organizēta rotaļnodarbība nenes pozitīvus rezultātus. Ar labiem personisko īpašību un vajadzību rādītājiem viņš nevar pārslēgties no rotaļām uz mācīšanos, zaudē interesi, pacietību, pietrūkst vērtīguma un uzmanības kontroles. Pats saka – vai nu spēlējies, vai mācies. Tajā pašā laikā viņš nevar rotaļnodarbībā atšķirt šos divus jēdzienus.
7.	Feliks 4 g.2 mēn.	Kopumā visi rādītāji ir paaugstinājušies. Nodarbībās ar praktisko daļu (eksperiments, dēstīšana, sižetiskās lomu rotaļa) ir interesētāks un uzmanīgāks nekā nodarbībās ar produktīvu darbību daļu (zīmēšana, rakstīšana). Nespēj pielikt lielas pūles. Labi motivē nepieciešamība gatavot dāvanas mīļajiem un individuālais kontakts ar skolotāju.
8.	Ēriks 4.g.3 mēn.	Intereses par nodarbībām joprojām pietrūkst, mācību materiāls tiek uztverts ārkārtīgi vāji, virspusīgi. Ir nestabila paškontrolē, nedzird norādījumus. Novērošanas spēja joprojām ir zema. Nodarbības mērķis tiek uztverts slikti. Trūkst mērķtiecības. Tomēr darbu ir sācis izpildīt labprātāk, daļēji pabeidz to līdz galam. Viņš sācis pieņemt un pats meklē individuālu palīdzību, vērstoties pie vecākās grupas bērniem. Tas prasa arī individuālu darbu ar skolotāju, uzmundrinājumu un ticību viņa spēkiem.
9.	Darja 4. g.4 mēn.	Mācību materiālu uztver labi. Vidējie rādītāji saglabājušies vienmērīgi, taču savā darbā viņa kļuvusi mērķtiecīgāka, dažkārt gatava par katru cenu sasniegt

	Vārds	Bērna personīgo īpašību un vajadzību raksturojums
		pozitīvu rezultātu. Nepieciešams pieaugušais, lai pamanītu un apstiprinātu viņas sasniegumus. Neskatoties uz skolotājas pūlēm, bērns nav sācis vairāk mijiedarboties ar citiem bērniem. No skolotāja piedāvājumiem pievienoties vecākās grupas bērniem atsakās.
10.	Aleksandra 4. g.2 mēn.	Novērošanas spējas palikušas tajā pašā līmenī, daļēji uztver materiālu, viņai nepieciešama arī pieaugušo vadība. Viņa netiecas sadarboties ar vecākās gripas bērniem, periodiski pievienojas jaunākajiem, jūtas ērtāk ar viņiem.
11.	Lita 4 g.2 mēn.	Kopējie rādītāji ir paaugstinājušies. Cenšas līdzināties vecākajiem bērniem, būt labākai par viņiem uzdevuma izpildes mērķa sasniegšanā. Mērķtiecīgi iet uz paredzēto rezultātu. Taču uz skolotāja priekšlikumu atsevišķās niodarbībās pievienoties vecākās grupas bērniem atsakās. Labi veido individuālu kontaktu ar skolotāju, izmanto visas individuālā darba iespējas ar skolotāju.
12.	Pāvels 3 g.8 mēn.	Cenšas atdarināt vecākās grupas bērnus, kopumā labi uztver izglītojošos materiālus, labi saprot nodarbības mērķi savā vecuma grupā. Cenšas pievienoties nodarbībai vidējā grupā, taču darbības mērķis nav saprotams bez papildus paskaidrojumiem. To neuzlūko par šķērslī un spītīgi paliek darboties vidējā grupā. Cenšas sasniegt labu rezultātu par katru cenu, bet pozitīvi reaģē neatkarīgi no rezultāta, ja saņem pieaugušā apstiprinājumu.
13.	Aleksandrs 3 g.2 mēn.	Ir parādījusies vēlme iegūt konkrētas zināšanas nodarbībā, nevis rotaļas procesā, ar nosacījumu, ka skolotāja nodrošina individuālu vadību. Klausā norādījumus, bet šķiet, ka nedzird. Ne vienmēr saprot nodarbības mērķi. Darbu dara savā tempā, ne vienmēr noved līdz galam. Viņš ļoti priecājas, ja izdevies darbu pabeigt. <i>Pedagoga secinājumi pēc novērošanas:</i> nepieciešama individuāla skolotāja vadība. Nepieciešams apstiprinājums un uzslavas.
14.	Eva 3 g.3 mēn	Mācību materiālu uztver labi. Ir paaugstinājies vērīgums un uzmanība, līdz ar to labāk saprot nodarbības mērķi. Cenšas pabeigt darbu, bieži izpilda savu darbu un dodas novērot vecākos bērnus. Nepieciešams pieaugušā atbalsts, vadība, lai izpildītu kādu grūtāku uzdevumu – neatkarīgi, vai atbalstu sniedz vecākās grupas bērns vai pieaugušais.
15.	Milana 3 g.8 mēn.	Ir kļuvusi atvērtāka sadarbībai ar vecākās grupas bērniem, pati izsaka lūgumus un uzdod jautājumus. Nepieciešama pieaugušo vadība. Viegli novērst uzmanību.
16.	Marianna 3 g.3 mēn.	Kopējie rādītāji ir paaugstinājušies. Cenšas sasniegt labu rezultātu, ko izraisa vēlme būt veiksmīgākam vecākās grupas bērnu acīs. Nepieciešama pieaugušo uzraudzība. Ļoti svarīgs ir pieaugušā apstiprinājums, atbalsts, ne mazāk svarīga ir visu vecākās grupas bērnu un pieaugušo pozitīva attieksme.

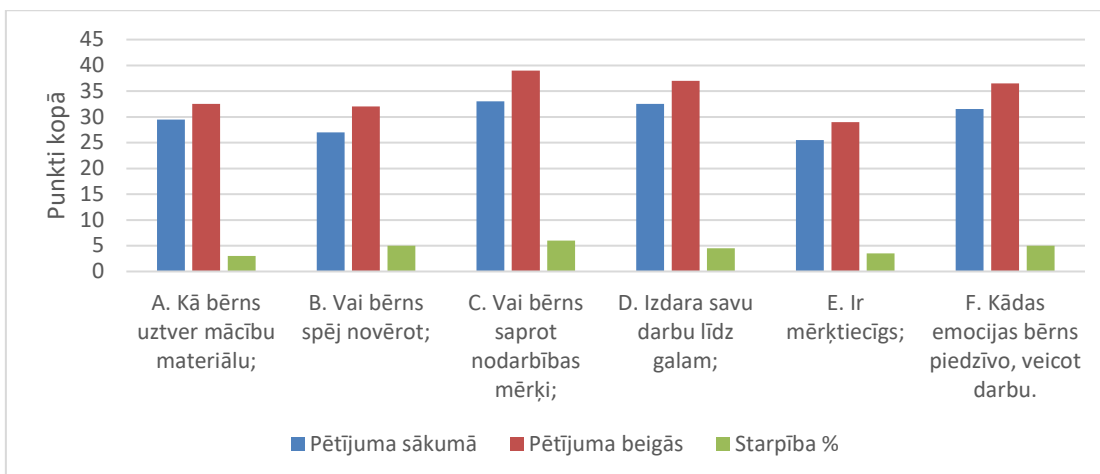
Atbilstoši izveidotajam raksturojumam pēc īstenotajām nodarbībām tika vērtēta bērnu attīstība saskaņā ar iepriekš izstrādātajiem kritērijiem un rādītājiem punktos. Bērnu vērtējumi apkopoti tabulā (sk. 8.tab.).

8.tabula. Bērnu personīgo īpašību un vajadzību rādītāji pēc rotaļnodarbībām

	Bērns	Bērnu personīgo īpašību un vajadzību rādītāji						Kopā
		Kā bērns uztver mācību materiālu	Vai bērns spēj novērot	Vai bērns saprot nodarbības mērķi	Izdara savu darbu līdz galam	Ir mērķtiecīgs	Kādas emocijas bērns piedzīvo, veicot darbu	
1.	Artēmijs	2.5	2.5	3	2.5	2.5	2	15
2.	Marks	2.5	3	3	3	2.5	2.5	16.5
3.	Kirils	2.5	2.5	2.5	2.5	1.5	2	13.5
4.	Emilija	3	3	3	3	2	2	16
5.	Adrians	2	2	2.5	2	1.5	2	12
6.	Nikita	2	2	2.5	1.5	1.5	1.5	11
7.	Feliks	2	2	2.5	2	1.5	3	13
8.	Eriks	1	1	2	2	1	1.5	8.5
9.	Darja	3	2	3	3	2.5	3	16.5
10.	Aleksandra	1	1	2	1	1	2	8
11.	Lita	2	2.5	2.5	3	2.5	2.5	15
12.	Pavēls	2.5	2.5	2.5	3	2.5	3	16
13.	Aleksandrs	1.5	1	1.5	2	1.5	2.5	10
14.	Eva	2	2.5	2.5	3	2.5	3	15.5
15.	Milana	1	1	2	1	1	2	8
16.	Marianna	2	1.5	2	2.5	1.5	2	11.5
	KOPĀ	32.5	32	39	37	29	36.5	

Salīdzinot bērnu personīgo īpašību un vajadzību rādītājus pētījuma sākumā un pētījuma beigās (sk. 6. attēlu), var secināt, ka kritērija “Vai bērns saprot nodarbības mērķi” rādītājs saglabājās visaugstākais, un pieauga par 6%, savukārt kritērija “Ir mērķtiecīgs” rādītājs saglabājās viszemākais, tomēr arī tas paaugstinājās pieauga par 3,5%. Tajā pašā laikā procentuāli pieauga to bērnu skaits, kuri rotaļnodarbību procesā un sava darba rezultātā piedzīvo pozitīvas emocijas – radītājs “Kādas emocijas bērns piedzīvo” palielinājās par 5%, par tādu par rādītāju paaugstinājās “Vai bērns var novērot”. Mazāk izteikta dinamika ir rādītājā “Kā bērns uztver mācību materiālu” – par 3%. (sk. 6.att.).

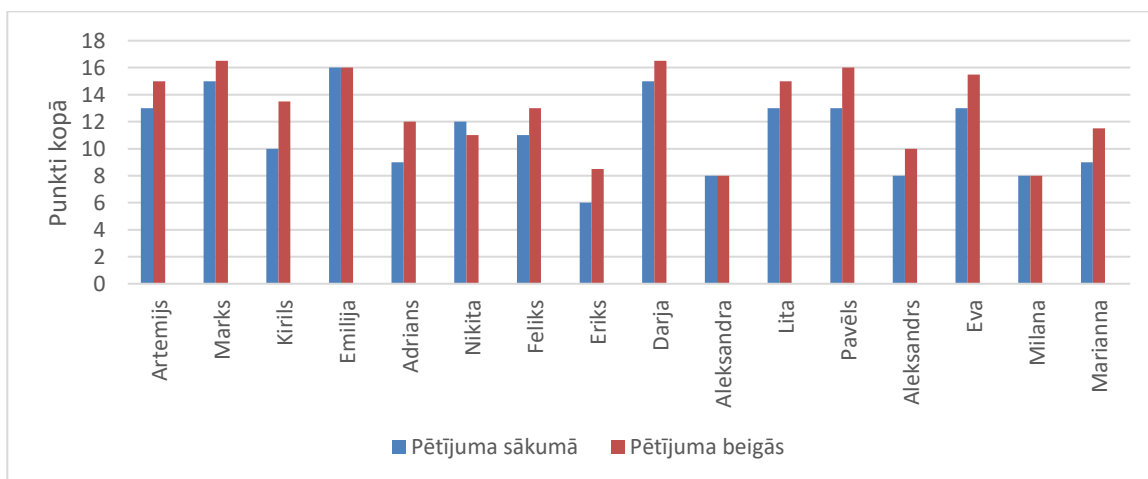
Tas ļauj secināt, ka ir novērojama pozitīva dinamika visos kritērijos, pētot grupas kopējos rādītājus un to izmaiņas.

6.attēls. Bērnu personīgo īpašību un vajadzību kritēriju kopējo rādītāju dinamika pētījuma sākumā un beigās

Salīdzinot sasniegto dinamiku katram bērnam individuāli, vērtējot tieši kopējos rādītājus bērniem pēc visiem kritērijiem, var secināt, ka vecākās grupas bērniem rādītāji būtiski pieauga diviem bērniem (Kirils un Adrians), mazāk izteikts pieaugums ir Artēmijam un Markam, tikai vienam bērnam rādītāji palika nemainīgi (Emīlija), kas ir saistīts ar nemainīgi augsto bērna sniegumu visa pētījuma laikā.

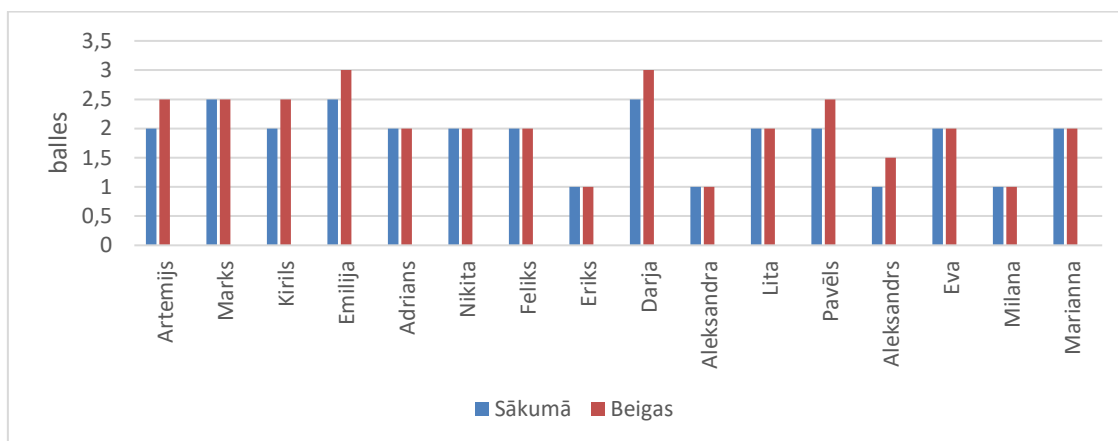
Vidējā grupā vienam bērnam rādītāji būtiski pieauga (Ēriks), vienam bērnam rādītāji samazinājās (Ņikita), vienam bērnam rādītāji palika nemainīgi. Jaunākajā grupā diviem bērniem (Pāvelam un Evai) bija ievērojama rādītāju paaugstināšanās. Vienam bērnam (Milana) rādītāji saglabājās iepriekšējie (sk. 7.att.).

7.attēls. Bērna personisko īpašību un vajadzību kopējo rādītāju dinamika

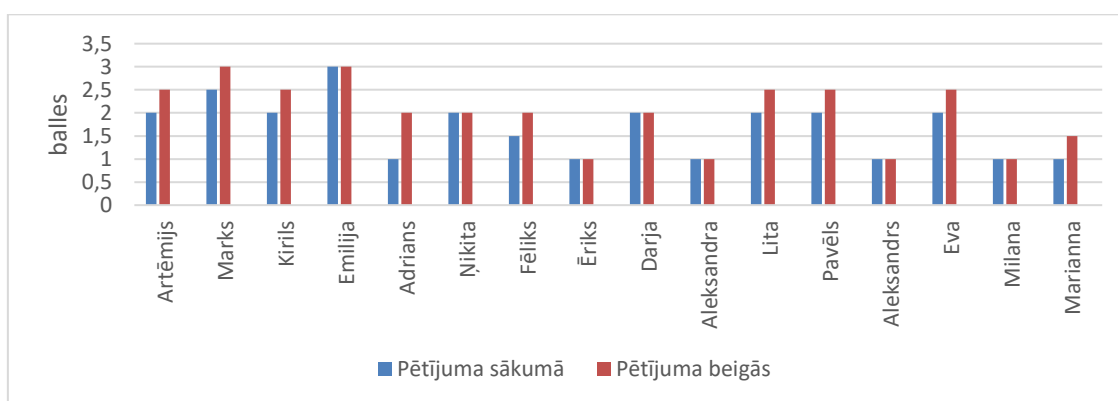
Tālāk pētījuma autore rādītājus analizēja katram kritērijam atsevišķi. Vērtējot, kā bērns uztver mācību materiālus, var secināt, ka vecākās grupas bērni vairāk orientēti uz izglītojošo materiālu apgūšanu, uz jaunu faktu iegūšanu un kaut kā jauna apgūšanu, nevis uz nodarbības

rotaļu momentiem. Diviem bērniem (Artēmijam un Emīlijai) šis kritērijs pētījuma laikā ievērojami palielinājās. Divi jaunākās grupas bērni (Pāvels un Aleksandrs) un viens vidējās grupas bērns (Darja) seko vecākās grupas bērniem, precīzi atdarinot viņu darbības specifiku zināšanu apgūvē. Pārējie bērni vairāk koncentrējās uz nodarbības rotaļas momentu, nevis tiecas apgūst izglītojošo materiālu. Tajā pašā laikā pārējo bērnu rādītāji palika nemainīgā līmenī, mācību materiālu asimilācijas līmenis nav samazinājies (sk. 8.att.).

8.attēls. Sasniegtā individuālā dinamika kritērijā “Kā bērns uztver mācību materiālu”

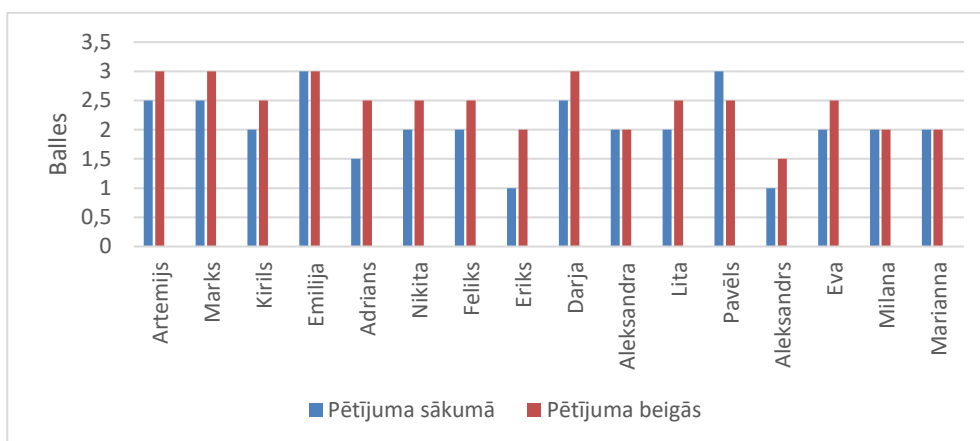
Analizējot kritēriju “Vai bērns spēj novērot”, var secināt, ka rādītāji ir pieauguši lielākajai daļai visu vecumu bērnu. Rādītājs saglabājās nemainīgā līmenī vienam bērnam (Nikita), kura kopējie rādītāji samazinājās. Diviem jaunākiem bērniem rādītājs palika tajā pašā līmenī. Tā iemesls ir šo bērnu nenoturīgā uzmanība, vietgla pievēršanās blakuslietām. Trīs bērniem rādītāji pieauga, jo bērni ar lielu aizrautību interesējās par aktivitātēm un bija mazāk izklaidīgi (sk. 9.attēlu).

9.attēls. Sasniegtā dinamika kritērijā “Vai bērns spēj novērot”

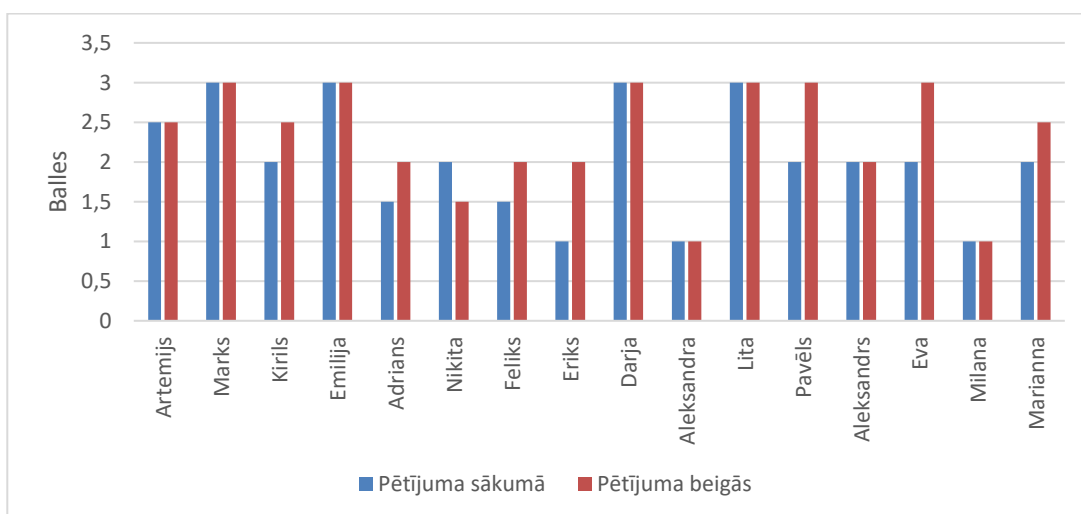
Analizējot kritēriju “Vai bērns saprot nodarbības mērķi” rādītāju līmeni katram bērnam pētījuma sākumā un beigās, konstatēts, ka šis rādītājs palielinājās vairāk par pārējiem. Darba autore secina, ka veicamā uzdevuma pasniegšanas veids pilnībā atbilst bērnu vajadzībām un izpratnei, kā arī rada bērnos interesi paveikt darbu līdz galam, lai uzzinātu, kas beigās notiks.

Vienam bērnam no vecākās grupas rādītājs nemainījās šī kritērija stabilitātes dēļ visā pētījuma periodā. Diviem bērniem no vidējās grupas (Adrianam un Ērikam) tas būtiski pieauga pēc tam, kad bērni paši sāka meklēt un pieņemt individuālu palīdzību no vecākās grupas bērniem. Viena bērna (Pāvela) sniegums samazinājās, jo bērns bieži piedalījās nodarbībās vecākajā grupā. Vienam vidējās grupas bērnam un diviem jaunākās grupas bērniem rādītāji palikuši nemainīgi, kas saistīts ar nepieciešamību pēc individuāla atbalsta mērķa skaidrojumā vai uzmundrināšanā (sk. 10.attēlu).

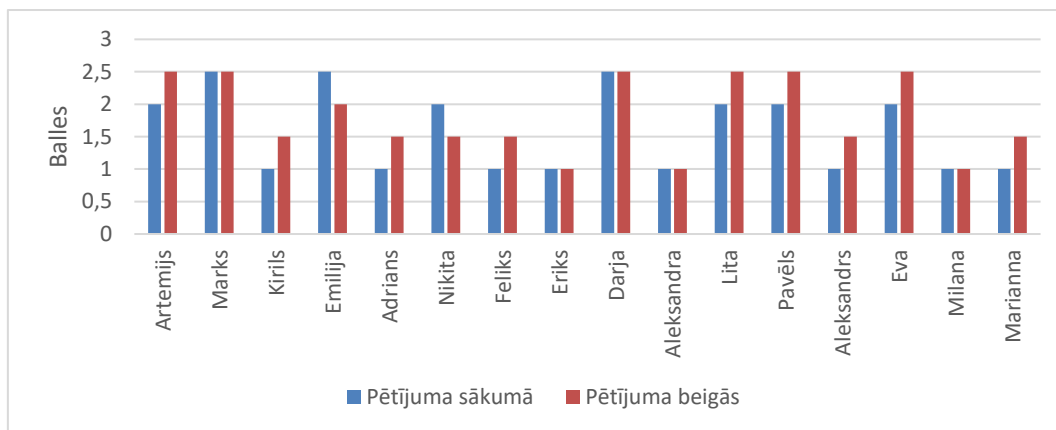
10.attēls. Sniegtā dinamika kritērijā “Vai bērns saprot nodarbības mērķi”

Analizējot kritērija “Izdara savu darbu līdz galam” rādītāju līmeni katram bērnam, pētījuma sākumā un beigās, secināms, ka tas vairākumā saglabājas stabils, izņemot vienu vidējās grupas bērnu (Nikitu), kura kopējais rādītājs ir samazinājies. Trīs bērniem (Ērikam, Evai, Pāvelam) bija izteikts rādītāja pieaugums, Ērikam un Evai pastiprinājās izpratne par uzdevuma mērķi, Pāvelam sakarā ar vēlmi sasniegt labu rezultātu nevis savā grupā, bet vecākajā grupā, kad viņš tur strādāja (sk. 11.att.).

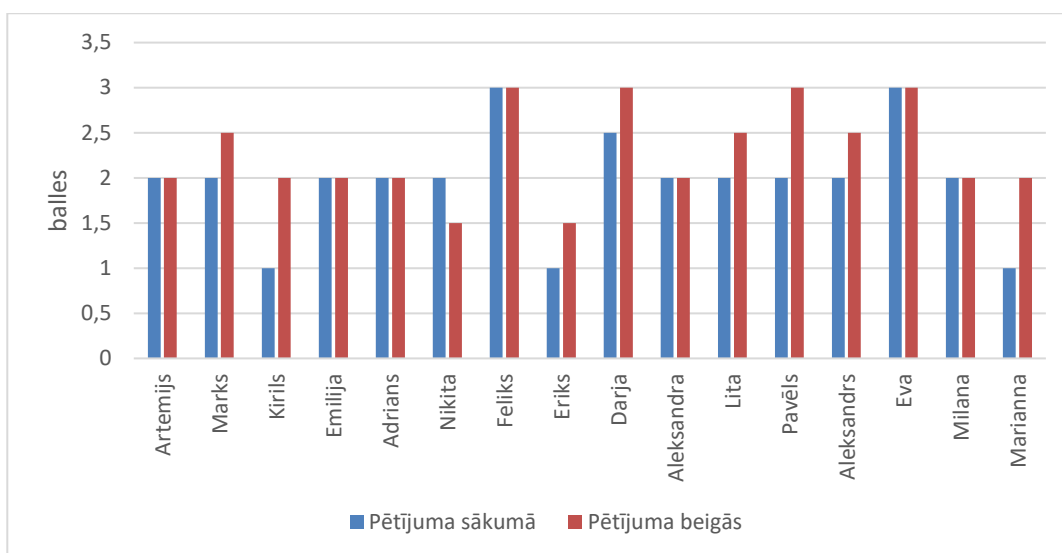
11.attēls. Sniegtā dinamika kritērijā “Izdara visu līdz galam”

Analizējot kritērija “Ir mērķtiecīgs” rādītāju līmeni katram bērnam pētījuma sākumā un beigās, ir novērojama pozitīva vispārējā dinamika, tomēr šim rādītājam ir vismazākā procentuālā pieauguma dinamika starp citiem rādītājiem. Pēc diagrammas rezultātiem redzams (sk. 12.att.), ka vecākās grupas bērniem nav vēlmes par katru cenu sasniegt labu rezultātu, savukārt vidējās grupas un jaunākās grupas bērni ir mērķtiecīgāki. Viena meitene vecākajā grupā (Emīlija) novērtē savu procesu, bet nekad nenovērtē savu rezultātu, sakot, ka viņai ir vienalga. Tajā pašā laikā lielākā daļa bērnu jaunākajā un vidējā grupā pieliek vairāk pūļu, lai sasniegtu labu rezultātu.

12.attēls. Saniegtā dinamika kritērijā “Ir mērķtiecīgs”

Tālāk vērtējot kritērija “Kādas emocijas bērns piedzīvo, veicot darbu” rādītāju līmeni katram bērnam individuāli pētījuma sākumā un beigās, var secināt, ka tam ir tendence pieaugt. Vairākiem bērniem no dažādām vecuma grupām tas ievērojami palielinājās (Kirils, Marianna, Ēriks), jo bērni kļuvuši motivētāki tikt galā ar piedāvātajiem uzdevumiem, pozitīvs rezultāts atspoguļojas bērnu emocijās. Pāvelam ir tik augsts rādītājs, pateicoties viņa pārceļšanai vecākajā bērnu grupā atsevišķas rotaļnodarbībās. Nikitas rādītājs pasliktinājās, kas saistīts ar viņa vispārējo neapmierinātību ar šādām aktivitātēm (sk. 13.att.).

13.attēls. Saniegtā dinamika kritērijā “Kādas emocijas bērns piedzīvo”

Apkopojot empīriskajā daļā iegūtos datus, pētījuma autore izdara šādus secinājumus: pieauga vispārējie bērna personisko īpašību un vajadzību līmeņa rādītāji skolotāja izstrādāto un organizēto rotaļnodarbību īstenošanas laikā, kas apliecina to efektivitāti. Ne vienmēr visu, ko skolotājs plānojis nodarbībā, bija iespējams pilnā apjomā īstenot. Katram bērnam, tāpat kā pieaugušajam, katru dienu ir atšķirīgs veselības stāvoklis, noskaņojums, citas vēlmes. Skolotājam ir ārkārtīgi svarīgi piedalīties procesā kā novērotājam un palīgam; svaerīga skolotāja spēja nepieciešamības gadījumā mainīt nodarbības norisi, piedāvāt jaunus vai mainīt esošos uzdevumus, individuāli pielāgojoties bērnu vajadzībām.

Svarīga loma ir dažāda vecuma bērnu skaita attiecībai grupā. Autores grupā ir tikai pieci vecākā pirmsskolas vecuma bērni, bet 11 vidējā un jaunākā vecuma bērni. Mazākajiem un vidējā pirmsskolas vecuma bērniem ir nepieciešama pastāvīga skolotāja uzmanība, viņi vēlas nedalīt skolotāja uzmanību un līdzdalību viņu aktivitātēs. Tikmēr skolotājam ir nepieciešams laiks, ko veltīt vecākās grupas bērniem, nodrošinot viņu teicamu sagatavošanu skolai.

Šiem nolūkiem skolotājs izstrādā katras rotaļnodarbības norises plānu, sadalot uzdevumus, kas veicami frontāli, apakšgrupās un individuāli. Piemēram, aktualizācijas daļā piedalās visi bērni; Apjēgšanas daļa paredz galvenokārt darbu apakšgrupās, kurās bērni paši lasa savus uzdevumus, nepieciešamības gadījumā vēršas pēc palīdzības pie lielākiem bērniem vai skolotāja, kas ļauj paaugstināt nodarbības mērķa izpratni, vienlaikus sekmējot bērnu savstarpējo sadarbību un pašvadītas mācības. Pašvadīta mācību procesa stimulēšana nodrošina skolotājam iespēju individuāli strādāt ar tiem bērniem, kuriem tas ir nepieciešams.

Kopsavilkuma daļa arī tiek organizēta frontāli – tad kopā sanāk visi bērni, bērniem ir iespēja komunicēt savā starpā, uzkalusīt citus, ja ir vēlēšanās, viņi var kopīgi doties rotaļās.

Bērnus patiešām interesē nodarbības ar dažādiem eksperimentiem, lomu rotaļām, kolektīvu un individuālu produktīvu darbu un pārsteiguma momentiem. Šādās rotaļnodarbību aktivitātēs bērnos attīstās spēja novērot, mērķtiecība, vēlme paveikt darbu līdz galam, kā rezultātā paaugstinās emocionālais fons un labāk tiek uzņemts izglītojošais materiāls.

Secinājumi

Balstoties uz teorētiski un empīriski veiktā pētījuma rezultātiem, darba autore formulēja šādus secinājumus:

1. Jaukta vecuma grupa ir ideāla vide bērna dzīves organizēšanai pirmsskolā. Jaukta vecuma grupā bērni gan rotaļnodarbību laikā, gan brīvajās rotaļās izpilda tik lielu darba apjomu, cik vēlas vai cik var – šādās grupās starp bērniem nav konkurences, tādejādi bērni jūtas brīvāk un mierīgāk.

2. Skolotājam jaukta pirmsskolas vecuma bērnu izglītošana jāorganizē tā, lai izglītojošo materiālu uztvertu visi bērni atbilstoši savām vecuma un individuālajām iespējām: caur rotaļu, eksperimentu, vērošanu, produktīvu darbību, pārsteiguma momentiem.

3. Jaukta vecuma grupās skolotājam nepieciešams plānot nodarbības tā, lai izvirzītie uzdevumi atbilstu katram vecumam atsevišķi.

4. Svarīgi atcerēties, ka pareizas vides organizēšanas un attiecīgi bērnu pareizas attīstības pamatā jaukta vecuma grupā ir diferencēta un individuāla pieeja katram bērnam, nodrošinot uzdevumus tuvākā attīstības zonā (Ļ. Vigotskis), vienlaikus svarīgi paturēt prātā, ka bērnu individuālā attīstība var atšķirties no vidējiem vecuma rādītājiem.

5. Atbildot uz pētījuma jautājumu, var secināt, ka pareizi organizēta, uz bērna pašvadītām mācībām un sadarbību balstīta mācību vide, pareizi izvēlēti materiāli, pareiza bērnu sadale pa apakšgrupām, ņemot vērā individuāli katra bērna personiskās īpašības un vajadzības, ļaus organizēt visveiksmīgāko rotaļnodarbību darbu, kurā visu vecumu bērni tiks integrēti nodarbībā, kurā gan jaunākiem, gan vecākiem bērniem ir iespējas personības izaugsmei.

Priekšlikumi

Pamatojoties uz pētījuma laikā veiktajiem novērojumiem un rezultātiem, darba autore izstrādā ieteikumus vecākiem par bērna personīgo īpašību un vajadzību veidošanos:

1. Atcerieties, ka bērna individuālā attīstība vienā un tajā pašā vecumā var atšķirties. Trīsgadniekiem šādas atšķirības var svārstīties pusotrs gada robežās salīdzinājumā ar vienaudžiem, savukārt septiņgadniekiem atšķirība var būt līdz patdivarpus gadiem. Katra bērna attīstībai ir savs temps, ko nosaka daudzi ārēji un iekšēji faktori, bērna attīstība var notikt lēcienvēidīgi un ar laiku izlīdzināties. Šo iemeslu dēļ nesalīdziniet sava bērna attīstības līmeni ar citiem bērniem.

2. Uzslavējiet citus bērnus, viņu īpašības un prasmes sava bērna klātbūtnē un sakiet bērnam, ka viņam var būt visas tās pašas īpašības.

3. Slavēt citus bērnus - nenozīmē salīdzināt! Nesalīdziniet savu bērnu ar citiem bērniem. Salīdziniet viņu ar sevi pašu: kā bija vakar, kā šodien un kā būs rīt. Slavējiet savu bērnu par sasniegumiem.

4. Atcerieties, ka bērna vadošais darbības veids ir rotaļa. Rotaļājieties kopā ar savu bērnu, spēlējiet lomu rotaļas, piedalīties dažādās aktivitātes, sportojiet, mainiet lomas, deleģējiet savus pienākumus bērnam, ļaujiet citiem par viņiem rūpēties nedomājiet, ka maza bērns nozīmē arī nevarību.

5. Vadies pēc "tuvākās attīstības zonas" principa – bērns šodien var patstāvīgi darīt to, ko tu viņam vakar mācīji; ko tu viņam šodien iemācīsi, to viņš rīt izdarīs pats. Citiem vārdiem runājot – bērnam, izpildot uzdevumus, ir nedaudz jāpiepūlas. Pārāk vieglu vai pārāk grūtu uzdevumu gadījumā bērns zaudēs interesi un motivāciju.

5. Esiet elastīgi un iecietīgi - bērnam, tāpat kā jebkuram pieaugušajam, var būt slikts garastāvoklis, pašsajūta, vēlme nodarboties ar citām aktivitātēm. Tomēr neizdabājiet bērna kaprīzēm, bet apmieriniet viņa vajadzības, atbalstiet viņa centienus, atcerieties, ka bērnam ir nepieciešama jūsu uzmanība, līdzdalība un apstiprinājums.

6. Atcerieties, ka bērnam ir nepieciešama atbilstoša vide veiksmīgai un laimīgai attīstībai, un, ja šo vidi nesakārto vecāki, bērns atradīs sev vidi pats, un tas var nebūt labākais variants. Atcerieties: organizēt nenozīmē "uzspiest", tas nozīmē "parādīt, ieinteresēt, valdzināt, piedalīties kopā, mīlēt, cienīt, pieņemt".

Izmantotās literatūras un avotu saraksts

1. Anspoka, Z., Irbe I., Liepiņa, D., Miesniece, A. (2020) *Mācības bilingvāli un latviešu valodā. Rokasgrāmata pirmsskolas pedagogiem*. VISC, Nacionālais Attīstības plāns.
Iegūts no:
https://maciunmacies.valoda.lv/wpcontent/uploads/2020/08/LVA_A4_rokasgraamata_WE_B_gatavs.pdf
2. Beļickis, I. (1995) *Izglītības humānā paradigma un Latvijas izglītības reforma*. Rīga: Pedagogu izglītības atbalsta centrs, 82 lpp.
3. Boša, R. (1991) *Pirmsskolas audzināšanas galvenie darba virzieni un to īstenošana*. Rīga: Izglītības attīstības institūts, 30 lpp.
4. Dakne, I. (2019) *Seminārs PII vadītāju vietniekiem „Mācību satura diferencēšana”*. Zemgales reģiona kompetenču attīstības centrs. Pieejams:
<https://www.google.com/search?client=opera&hs=dpM&q=Bērncentrētība+un+diferenciācija+I.+Dakne+ZRKAC&nfpr=1&sa=X&ved=2ahUKEwjo9LOA5NL2AhUol4sKHRmGCaoQvgUoAXoECAEQNw&biw=1349&bih=647&dpr=1.38>
5. Fišers, R. (2005) *Mācīsim bērniem mācīties*. Rīga: Raka, 219 lpp.
6. Gagne R.M., Briggs L.J., Wager W.W. (1992) *Principles of Instructional Design*.
Pieejams: <https://www.hcs64.com/files/Principles%20of%20instructional%20design.pdf>
7. Golubina, V. (2007) *Pirmsskolas pedagoga rokasgrāmata*. Rīga: SIA Izglītības soli, 308 lpp.
8. Gordon, A.M., Browne, K.W. (2011) *Beginnings and Beyond. Foundations in Early Childhood Education*. Nelson Education, Ltd, 572 p.
9. Hansena, K.A., Kaufmane, R.K., Saifers, S. (2004) *Izglītības un demokrātijas kultūra: bernības pieredze*. Rīga: Sorosa Fonds – Latvija, 144 lpp.
10. Kaņepēja, R. (2012) *Ceļā uz skolu*. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 270 lpp.
11. Kaylene C. Williams, Caroline C. Williams. (2011) *Five key ingredients for improving student motivation*. Research in Higher Education Journal. Pieejams:
https://www.researchgate.net/publication/264840387_Five_Key_Ingredients_for_Improving_Student_Motivation
12. Kalvāns, Ē. (2018) *Attīstības psiholoģija*. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, 119 lpp.
13. Kārklīņa, G. (2019) *Diferenciācija – liels vārds maziem bērniem. Kompetenču pieeja mācību saturā*. Skola 2030.
14. <https://skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/diferenciacija-liels-vards-maziem-berniem>

15. Kārkliņa G., Lauka, A., Lazdiņa S. (2020) *Mācību satura un pieejas plānošana. Metodiskie ieteikumi pirmsskolas skolotājam*. Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr.8.3.1.1/16/I/002, 86 lpp. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/87>
16. Latviešu valodas aģentūra (2011) *Zinātniski metodisks izdevums «Tagad»*. 1. (Nr. 6)
17. Mārtinsons, K., Miltuze A. (2015) *Psiholoģija 1. Pamatjautājumi - teorijas un pētījumi*. Rīga: Zvaigzne ABC, 360 lpp.
18. Martinsone, K. (2011) Ievads pētniecībā: stratēģijas, dizaini,metodes.Rīga:RaKa, 284.lpp.
19. Mācību satura un pieejas plānošana. Metodiskie ieteikumi pirmsskolas skolotājam. Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr.8.3.1.1/16/I/002.Kompetenču pieeja mācību saturā. Skola 2030.
20. Metodiskie Ieteikumi Pirmsskolas Mācību Programmu Īstenošanai. VISC 2016. Metodisko ieteikumu izstrādes darba grupa: Marina Alsberga, Ināra Antiņa, Rūta Dortāne, Irina Frolova, Ineta Helmane, Vineta Jonīte, Anita Līne, Marina Milaša, Kristīne Paisuma, Jeļena Platonova, Anda Prole, Lilita Šnepere, Elita Volāne.
21. Ministru kabineta noteikumi Nr. 716 *Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem*. Rīgā 2018. gada 21.novembrī. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/303371-noteikumi-par-valsts-pirmsskolas-izglitibas-vadlinijam-un-pirmsskolas-izglitibas-programmu-paraugiem>
22. Montesori, M. (2018). Absorbējošais prāts. Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 224 lpp.
23. Pramling,N., Wallerstedt, C., Lagerlöf, P., Björklund, C., Kultti, A., Palmér, H., Magnusson, M., Thulin, S., Jonsson, A., Samuelsson I.P. (2019) *Play-Responsive Teaching in Early Childhood Education*. Switzerland: Springer Open, 183 lpp. Iegūts no: <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/23091/1007067.pdf?jsessionid=D16A7E5D5A8A04EF4E238374F9199A5D?sequence=1>
24. Purmale, R. (2017) *Pirmsskolas izglītības pedagogu sagatavošana un bērnu tiesību aizsardzības standarti*. Latvija, Rīga.
25. Romenkova, V. (2008) *Bērns ģimenē un sabiedrībā*. Jēkabpils: Jēkabpils drukātava, 75 lpp.
26. Stangaine, I. (2015) *Bērna dzīvesdarbība rotaļā*. Rīga: RaKa, 227 lpp.
27. Svence, G. (2020) *Psiholoģija jaunajam skolotājam*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 119 lpp.
28. Vedins, I. (2011) *Mācīšanas māksla*. Rīga: Izdevniecība Avots, 359 lpp.
29. Vitamīnu Brigāde. Iegūts no: <https://www.youtube.com/watch?v=dTRuDABj9pc>
30. *Vispārējās izglītības likums* (1999) 01.09.2021.-31.08.2022. Spēkā esošā. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/20243-visparejas-izglitibas-likums>

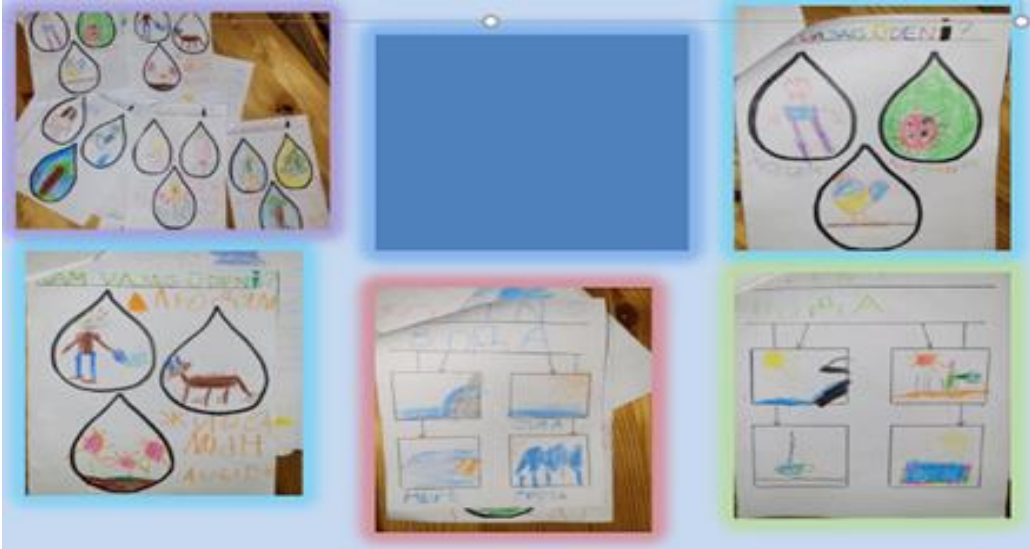
31. Аванесова В.Н. (1979) *Воспитание и обучение детей в разновозрастной группе*. Москва: «Просвещение», 174 с.
32. Блонский, П.П. (1936) *Педология*. Москва: Государственное учебно-педагогическое издательство, 337 стр.
33. Выготский, Л.С. (1997) *Вопросы детской психологии*. Санкт-Петербург: Союз, 221 стр.
34. Гогоберидзе, А.Г., Солнцева, О.В. (2013) *Дошкольная педагогика с основами методик воспитания и обучения*. Санкт-Петербург: Питер Пресс, 464 стр.
35. Песенки для детей. Магазин I Развивающий, обучающий мультимедиа - игра для детей.
Online: <https://www.youtube.com/watch?v=zu58vWRgZUE>

Pielikumi

1.pielikums

Eksperimenti

GALVOJUMS

Es, Jeļena Milka

apliecinu, ka darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā.

Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors

Jeļena Milka

(vārds, uzvārds) (paraksts)

Datums:

08.05.2022.

Kvalifikācijas darbs “ROTAĻNODARBĪBU ORGANIZĒŠANAS ĪPATNĪBAS PIRMSSKOLAS JAUKTA VECUMA POSMU GRUPĀ” izstrādāts Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi un izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti.

Autors: Jeļena Milka

(vārds, uzvārds)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Darba zinātniskais vadītājs/a: Doc.v.i. Valentīna Romenkova

(zinātniskais grāds, vārds, uzvārds)

2022. gada pavasara semestris

ŠIS DARBS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU.